

Fondatori: George Bacovia, Grigore Tabacaru (1925)

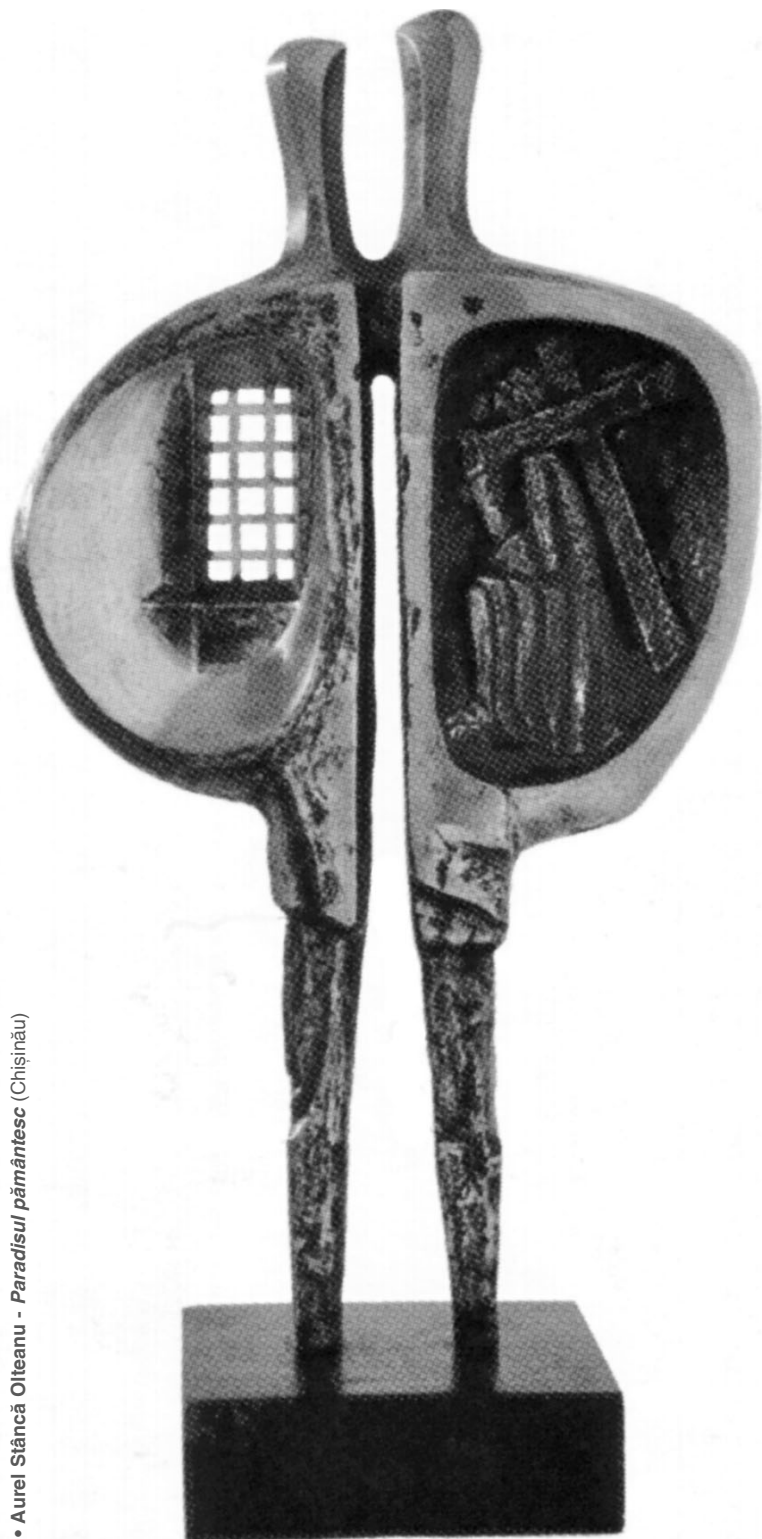
ateneu

ateneubc@gmail.com
www.ateneu.go.ro

Revistă
de cultură

Nr. 10
(470)

• Anul 45 (serie nouă) • octombrie 2008 • 3,00 lei •

• Aurel Stăncă Olteanu - Paradisul pământesc (Chişinău)

Bacău 600

Maximilian Costin (1888-1938)

Primul traducător
al lui Mallarmé

pagina 3

Şapte artiști tineri

pagina 6

Prof. univ. dr. Victor Spinei:

„Cercetarea arheologică
românească
necesită modernizare
din punct de vedere
tehnic
și metodologic”

paginile 10 - 11

Sub semnul
primei atestări documentare a Bacăului

Colocviile Revistei „Ateneu”

Deși la ora actuală vorbim din ce în ce mai des despre criza instituției premiului literar, iată că revistele continuă să persevereze întru aceasta, ceea ce este un lucru bun, chiar foarte bun pentru că nu este altă cale de a combate blazarea decât aceasta de a premia autori și astfel să-i motivezi, iar ei să scrie mai departe. (Dan Stanca)

pagina 13

Sintagme și paradigme europene

Foamea de ... identitate

Mi-e foame, deci trăiesc: ca să-l parafrazăm nu pe Descartes, pentru că cine mai e interesat astăzi să gândească ca să existe (o fi oare și invers?) ci pe Dan Chișu cu a sa emisiune culinară (*Mănânc, deci exist*), care ne îndeamnă la trasee exotice, care ne oferă rețete ușor de gătit sau sofisticat de rafinate, care ne îmbie să purcedem pe drumul sării, al vinului, al mirodeniilor (am mai luat-o, noi, românii, și pe drumul Spaniei, al Italiei!), doar-doar om da de vreun izvor de bunăstare pe care să-l facem numai al nostru și care să ne dea puterea și tăria de a fi noi înșine.

Până atunci însă, românul își potolește foamea cum poate: mulți, migrând, pecetluindu-și identitatea prin ocupație: căpsunari, îngrijitoare, grădinari... mai mult sau mai puțin iscusiți, harnici, descurcări; alții, mai puțini la număr, pelerini prin cele state, potolindu-și foamea de cunoaștere, purtând eticheta „deștept dar est-european, român și individualist”. Și câți dintre cei rămași „acasă”, muncitori destoinici, capabili, sătui de muncă bațjorită, ar putea și ar vrea să se

identifice cu simboluri și valori românești?

Toți însă, oriunde am fi, avem o foame: a curiozității și a comparației. Oare cum e în altă parte? Noi, de ce nu suntem ca ei? Ce ne lipsește nouă ca să trăim în confort spiritual, să ne bucurăm de darurile noastre și ale naturii noastre, să fim și noi într-un exercițiu pozitiv al statisticilor europene? Și, în încercarea de a ne răspunde nouă înșine, ne cuprinde, mereu, câte un alt tip de foame, fiecare avându-și imaginea răsrântă într-o lipsă, o nevoie sau o absență. Întâi de toate, foamea de istorie adevărată, nu fabricată de istoria locului și a locurilor noastre frumos așezat(e) pe harta europeană.

Generațiile care-și discursivizează destinul, începând cândva prin mijlocul secolului 20, în spațio-temporalitatea românească, simt acut lipsa cunoașterii istoriei europene, a celei corecte, reale, adevărate; și aceasta, pentru a îndepărta, pe de o parte, probabilele absențe voite în scrierea devenirii unui popor la poarta estică a continentului, iar, pe de altă parte, de a satisface și

a răspunde nevoii de apartenență la o istorie și o geografie comună, europeană.

Această foame arheologică de a ști cine și ce suntem, ce am făcut și ce facem, care ne-a fost și ne este valoarea sau cât mai valorăm în ochii noștri și ai altora, trebuie satisfăcută nu pentru că dorim să păstrăm trecutul într-un mod static, sau să lăsăm prezentul și viitorul în seama altora, ci pentru că vrem să (ne) revigorăm, să ne aducem spre bună cunoaștere de către toți europenii așa cum suntem noi: ziditori și făuritori de valori care merită și trebuie (re)cunoscute.

Pentru că și vocea noastră își are rolul ei bine definit în acest spațiu continental și, mai ales, pentru că tocmai dorința și zbaterea noastră de a ni se cunoaște valorile în profunzimea lor, ne va satisface foamea de identitate și de imagine corectă în această Europă „lărgită”. În postmodernismul prelungit, global, să fie oare foamea biologică aceea care să lase dăre adânci în conștiințe tinere? Nicidcum. Unitatea dorinței de a ne hrăni (noi, la fel ca și ceilalți) cu trairice valori identitare și de a le face auzite, văzute și cunoscute, nu șubrezește diversitatea europeană, ci dimpotrivă, îi dă mai multă vigoare, sănătate și prospețime.

Doina CMECIU
Europe Direct Bacău

d'ale lui Ciosu

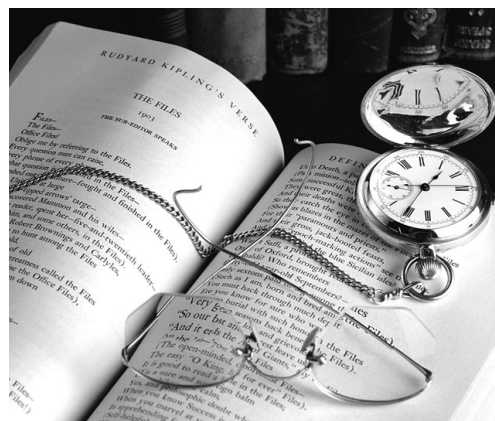
Onești - 2008

Zilele Culturii Călinesciene

În perioada 18-20 septembrie, la Onești, s-a desfășurat cea de-a XL-a ediție a manifestării de tradiție și de mare prestigiu „Zilele Culturii Călinesciene”, organizate de Fundația Națională „G.Călinescu”, în colaborarea cu Primăria Municipiului Onești, și cu sprijinul Consiliului Județean Bacău. Ca de fiecare dată, în prima zi a întâlnirilor cu invitații și cu publicul s-a vizitat expoziția permanentă „Univers călinescian”, s-au prezentat reviste literare, momentul numit „Repere publicistice”, și a fost parcurs un itinerar editorial, în cadrul căruia s-au lansat programe, cărți (primele patru volume din monumentală ediție a publicisticii lui G.Călinescu, apărută la Editura Academiei Române, colecția Pleiade, îngrijită de Nicolae Mecu) și s-au dat autografe. Un numeros public a participat în seara zilei de 18 septembrie, în aula Bibliotecii „Radu Rosetti”, la decemarea premiilor anuale ale manifestării oneștine, prețate de luări de cuvânt, salutări, prelecțiuni. Cuvântul de deschidere a fost rostit de către scriitorul Constantin Th. Ciobanu, cel care însuflețește „Zilele Culturii”, devenind, în timp, o veritabilă și venerabilă instituție, după care au fost ascultate interesante prelecțiuni susținute de Nicolae Breban, pe tema „Mitul lui Don Juan în literatura europeană” și Eugen Simion despre „Modelul Călinescu”. Din partea juriului a vorbit Alex Stăfănescu, care a anunțat premiile acestei ediții. Aleșii juriului au fost Eugen Simion, Premiul de excelență, Dan Mănușă și Andrei Pleșu. În finalul serii, publicul s-a delectat

cu un sensibil moment muzical, reputata pianistă Lory Wallfisch (SUA) și tânărul chitarist Ionuț Militaru fiind îndelung aplaudați după recitalurile oferite. A doua zi s-a discutat, pe larg, la colocolul de literatură contemporană, despre „Generații și promoții postbelice în dialog. Generația 60”, moderatori fiind academicienii Eugen Simion, Nicolae Breban și tânărul critic literar Bogdan Crețu; după un intermezzo liric, „Poetul în cetate” (prezentat de criticul Dan C. Mihăilescu), la care au participat mai mulți poeți din țară, fiind pusă în dezbatere o altă temă - „O soluție în cultura română: Fundațiile Naționale”, despre care a vorbit, în bună cunoștință de cauză, Constantin Th. Ciobanu. La colocolul au participat scriitorii invitați, oameni de cultură, jurnaliști, politicieni și mulți spectatori, care, în final, au trăit bucuria unor clipe de muzică alături de pianista Tatiana Pocinoc. Cea de-a XL-a ediție a „venerabilei manifestări” oneștine, după cum a numit-o într-un mesaj cald, prietenos, plin de umor, Nicolae Manolescu, tinând să fie astfel prezent, prin gând și urări, la Onești, a fost una pe deplin reușită, trezind un viu interes în rândurile unui numeros public. Ceea ce este cu adevărat remarcabil și se cuvine menționat. Încă o dată, Oneștiul a fost, prin „Zilele Culturii Călinesciene” capitala culturii românești, localnicii dovedind că știu să prețuiască așa cum se cuvine isprăvile spiritului creator și pe oamenii care-l mențin viu prin opera lor.

Carmen MIHALACHE

Cărți primite la redacție

- Gellu Dorian** – *Elegiile de la Dorweller*, Ed. Paralela 45, 2008
- Anca Mizumschi** – *Poze cu zimți*, Ed. Brumar, Timișoara, 2008
- Eugenio Montale** – *Ossi di seppia, Oase de sepie*, Ed. Paralela 45, 2008 (antologie și traducere de Ilie Constantin)
- Ion Vianu** – *Necredinciosul*, Ed. Cartea Românească, 2008
- Nicolae Motoc** – *Vivisecției*, Ed. Ex Ponto, 2007
- Nicolae Motoc** – *Ochiul lui Orfeu*, Ed. Ex Ponto, 2006
- Vsile Ghica** – *Chef pe Titanic*, Ed. Pim, 2008
- Viorica Răduță** – *Viață de apă de uscat*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj, 2008
- USR, Filiala Bacău** – *Ateneul scriitorilor*, Ed. Ateneul Scriitorilor, 2008
- Ion Panait** – *Vântul care se uită pe geam*, Ed. Andrew, 2008
- Ion Panait** – *Contemplația umilinței*, Ed. Andrew, 2007
- Simion Todorescu** – *Omul și munca - selecție (I)*, Ed. Augusta, Timișoara, 2007
- Simion Todorescu** – *Femeia, dragostea, iubirea și fericeia - selecție (II)*, Ed. Augusta, Timișoara, 2007
- Simion Todorescu** – *Morala - selecție (III)*, Ed. Augusta, Timișoara, 2007
- George Lixandru** – *Întunericul luminii / The Gloom of Light*, Ed. Semne, 2008
- Pr. Nicolae Răzvan Stan** – *Călător spre veșnicie - Imne teologice*, Ed. Mitropoliei Olteniei, 2007
- Mariana Șenilă-Vasilu** – *Brânțuși altcum*, Ed. Tiparg, 2008
- Nicholas Catanoy** – *Cârja lui Sisif*, Ed. Aula, 2007
- Ionel Marin** – *Nestine amurguri*, Ed. Pax Aura Mundi, 2008
- Zeno Ghițulescu** – *Singurătăți / Solitudes*, Ed. Ardealul, 2008
- Nicolae Râmbu** – *Tirania valorilor / Studii de filosofie culturală și axiologie*, Ed. Didactică și pedagogică, 2006
- Richard Rorty, Gianni Vattimo** – *Viitorul religiei*, Ed. Paralela 45, 2008
- Matei Vișniec** – *Imaginează-ți că ești Dumnezeu*, Ed. Paralela 45, 2008
- Harold Bloom** – *Anxietatea influenței - o teorie a poeziei*, Ed. Paralela 45, 2008
- Andrew Gross** – *Zona albastră*, Ed. Paralela 45, 2008
- Chelsea Cain** – *În inima răului*, Ed. Paralela 45, 2008

Stăpân pe limba franceză încă din copilărie, învățată mai întâi, cu mătușa sa, Tentia, soția lui Moș Ghindar, Max. Costin începe să traducă de la 13 ani din Camille Flammarion („Sfârșitul lumii”); apoi din La Rochefoucault (maxime și cugetări). Astfel că, plecând la studii, în Franța, el va lua contact, nu numai cu muzicienii cei mai de seamă de aici, ci și cu literatura, cu poezia, mai ales, cu cea franceză, oprindu-se la unul dintre cei mai ermetici simbolști, Stéphane Mallarmé (1842 – 1898).

Ce l-a determinat pe Max. Costin să traducă din Mallarmé? Nu e prea greu de explicat. S-ar putea să fie renumele de care se bucura el ca „poet blestemat”, care murise fără să-și fi realizat „marea operă” totală, la care visase „Le Grande Livre”; ceea ce trebuia să fie o sinteză a întregii sale experiențe poetice; precum și cultul acestuia pentru Poezie și Idealul metafizic, prin care înțelegea esența lucrurilor, opusă aparențelor contingente. Ori, poate, poemele lui Mallarmé îl atrăgeau pe Max. Costin pentru că exprima tentația eternă a creației, solicitarea „senilelor ironii”, mirajul actului poetic, dar și drama nerealizării, a neputinței creatorului, care îl obsedase pe poetul francez.

Angoasat, axios, exaltat și pasional, cum se autoaprecia și Max. Costin, tot din aceleași motive se va apropia, mai târziu, și Ștefan Augustin Doinaș, care va traduce, de asemenea, din Mallarmé.

Chiar și numai încercarea în sine de a descifra poezia greu comunicabilă a lui Mallarmé merita a fi apreciată, ca un gest eroic, fapt consemnat și de G. Călinescu, într-o recenzie, publicată în „Adevărul literar și artistic”: *Sfortarea d-lui Costin de a traduce din Mallarmé este eroică și, prin asta, laudabilă. Dar lucrul e cu neputință. „Ghinioul”, ca titlu românesc, este de neîngăduit. Poate mai bine „Plaza rea”.*...Și G. Călinescu pune în comparație, citând prima strofă din poemul original și traducerea lui Costin:

Textul francez:
„La lune s'altristait. Des séraphins en pleurs
Révant, l'archet aux doigts,
dans le calmedes fleurs
Vaporeuses, tiraient de mourantes violes
De blanche sanglets glissant
sur l'azur des corolles.”

Același text tradus de M. Costin:

„Se-ntristase luna. În lacrimi serafinii
Visând cu-arcușu-n mână, în liniștea grădinii,
Cu arome vaporante,
scoteau de pe viole
Suspine albe-n freamăt pe-azurul de corole”.

Aceeași muzicalitate perfectă întâlnim și-n sonetul „Groaza”, scris tot în versuri lungi de 14 silabe, din care cităm numai strofele tertine:

„Căci Vițiu ce roade noblețea mea nativă
Mi-a imprimat și mie stigmatul lui steril;
Dar pe când tu, sub sânii-ți de piatră porți umil

Maximilian Costin (1888-1938)

Primul traducător al lui Mallarmé *)

„Sfortarea d-lui Costin de a traduce din Mallarmé este eroică și prin asta laudabilă...”
G. Călinescu

O inimă ce însăși, sub crimă stă naivă,

Eu fug învins și palid, sub gândul chinuit,

Atunci când mă culc singur, să nu mor părăsit”.

Mai puțin ritmice (cadențate), dar păstrând cu grijă „conținutul originalului”, alte poezii în patru strofe, ca de pildă, „Briza marină”, din care citez ultima strofă:

„Si poate că furtuna chemată de catarguri

Prea slabe, naufragii va provoca în larguri,

Departate de pământuri ne-om îneca cu toți,

Dar, inimă, ascultă cum cânta matelotii!”

Ultima strofă, în special, ni se pare la fel de izbită, ca și în traducerea lui Ștefan Augustin Doinaș, tradusă mai târziu:

„Și peste-aceste pânze, ademenind furtuni,

Sunt dintre cele-mpinse de vânturi în genuni,...

Nici tărâm mănos, nici pânze... Pierduți, pierduți cu toții...

Dar, inima, ascultă cum cânta matelotii!”

Pe lângă receptivitatea evidentă față de poezia simbolistă (modernă), traducerea lui Max. Costin din Mallarmé demonstrează desigur, virtuozități artistice remarcabile, la care a ajuns poetul muzician, acestea fiind o dovadă preemtorie că ar fi putut da creații lirice mult mai valoroase; măcar că și cele

amintite îl îndreptătesc, fără-ndoială, să figureze într-o antologie a poeziilor dintre cele două războaie mondiale; ca și în istoriile literare românești de după 1940. Mai citez încă un sonet de la sfârșitul volumului, intitulat: „Când legea fatală”, poezie caracteristică pentru creația ermetică a lui St. Mallarmé, cu care și Max. Costin pare că se identifică:

„Când legea cea fatală umbră-a vechiului vis

Dorit, dar greu purtat de slabele-mi vertebre,

Măhnit de-a fi pierit sub bottele funebre,

Aripa ne-ndoielii în mine el și-a-nchis.

Lux, de sedus un Rege, o sală de-abanos,

În care mor uscate ghirlandele celebre,

Căci ești numai orgoliu mințind dintre tenebre,

Vreunul singuratic și pasnic credincios.

Da, știu că-n focul falnic, în noapte, undeva,

Misterul sau Pământul și-a aruncat cândva

Sub secolii hidoși ce-l fac mai înțeles,

Iar spațiul fără margini, mereu la fel de mare

Își poartă focuri triste-n urât și gând eres,

Că geniul își râde de-un astru

în serbare”.

„Este în versiunea română cuprinsul ideal al originalului – scrie G. Călinescu – nu și muzica. D-l Costin a făcut tot ce putea face, Observ, însă, că «supine albe» prea seamănă cu începutul unei vechi romante: «Suspine crude...» (!)”

Dificultățile întâmpinate de traducător sunt menționate și de acesta, sub forma unui citat din criticile lui Teodor Wysewa (1863 – 1917), un eseist francez de origine poloneză, critic literar preocupat de literaturile străine și fondatorul publicației simboliste „Revue wagnerienne” (1884), menționat pe contracoperă interioară: „El (Mallarmé) a căutat să dea fiecărui vers mai multe sensuri suprapuse. În concepția sa, fiecare vers trebuia să fie în același timp o imagine plastică, expresia unei gândiri, enunțarea unui sentiment, dar și un simbol filosofic. Mai trebuie încă să fie și o melodie, un fragment din melodia totală a poemului; totul supus, însă, regulilor celei mai stricte prozodii, astfel încât să formeze un întreg desăvârșit și oarecum transfigurativ unei complete stări sufletești. Este cea mai notabilă tentativă ce s-a făcut vreodată pentru a se consacra poezia și a i se asigura definitiv o funcție superioară”.

Așadar, reproșul lui Călinescu de a nu fi respectat muzicalitatea

poeziei lui Mallarmé nu trebuie luat ca un ... cap de acuzare. În condițiile de traducător al unui poet ca Mallarmé, într-adevăr, Max. Costin „a făcut tot ce putea face”.

Deși publicate într-un volum în 1936, la Tg. Mureș, unde găsisse posibilități să-și tipărească și alte lucrări ale sale, cele 14 poezii traduse ce alcătuiesc micul volum de 32 de pagini al lui M. Costin, se pare că sunt elaborate încă din tinerețe, ca de altfel, și cele mai multe din poeziile sale originale. Un autograf pus pe exemplarul aflat în Biblioteca Academiei („Dlul Panait Mosolu, îndrumătorul tinereții noastre”) ar putea fi o dovadă în acest sens.

Cele mai multe dintre poeziile traduse sunt organizate în strofe catrene, cu versuri lungi și vizibil cadențate, ca și „Apariție”, din care a citat și G. Călinescu, în recenzia sa. O voi reproduce în întregime, oferind posibilitatea cititorului de azi, prin lectura sa, să verifice părerea istoricului nostru literar, în ceea ce privește respectarea muzicalității din original:

„Era în ziua sfântă a primei sărutări,

Iar gândurile mele zburând spre negre zări,

Se ameteau cu arta-n parfum – acela care

Întuneca adesea chiar fără întristare.

Culesul vis și-avântul aceluia ce-a cules

Pășeau pe drum, cu ochii în gol fără-nțeles,

Când într-un nimb de soare, în cale, deodată,

Mi-ai apărut răsândă în liniștea-nserată.

De am crezut că zâna cu coiful de lumină,

Ce-n vârsta cea de basme apărea senină,

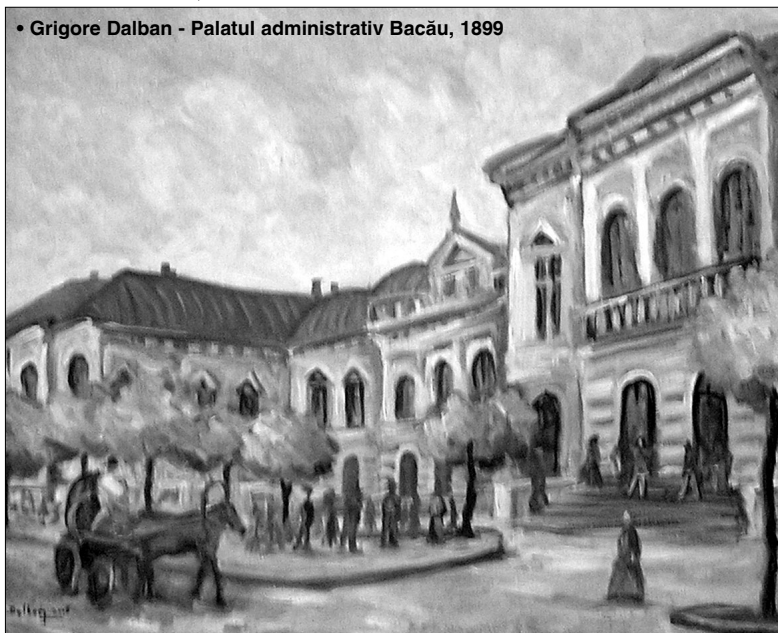
Trecea, lăsând în urmă din mâini imaculate,

Să stingă iar buchete de stele parfumate.”

Scrisă într-o sintaxă dislocată, fraza poetică disimetrică, întemeiată pe puterea de sugesție a sunetelor, în care, deseori triumfă arabescul, ambiguitatea și imaginea multiplă, poeziile traduse din Mallarmé ale lui Max. Costin dovedesc din plin ermetismul specific, ca o necesitate poetică primordială pentru poetul francez; iar pentru Maximilian Costin, ca o strădanie, cu adevărat eroică, având astfel meritul de a fi primul care se încumetă să descifreze poezia ermetică și greu comunicabilă a lui St. Mallarmé, în vremea lui. Dar, cu atât mai de actualitate și necesară pentru tinerii noștri poeți atrași de poezia modernă.

Marin COSMESCU
DELASABAR

*) Articol extras din vol. „Maximilian Costin – Poetul muzician” care va apărea în curând la Ed. „Corga Press” Bacău.

• Grigore Dalban - Palatul administrativ Bacău, 1899

Carleta - Elena BREBU

Cântec pentru „Împăierea lumii”

Pe ce raft al sufletului mai putem așeza liniștiți încă un volum de poezie? ...sau poate că tocmai aici, nu ar trebui să facem acele discriminări administrative, dacă ținem cont că biblioteca interioară se organizează rebel fără regulile cotidiene... În suflet nu există „mezalianțe”, nu există „pile” – în suflet ca și în poezie lumea se organizează după alte reguli poate neștiute de nimeni și tocmai de asta avem în noi încă o fărâmă de sacru și o capacitate de a primi călduros cuvântul nou (ciudat pentru unii, înțelept pentru alții). E o altă scară de valori, pe care fiecare cititor, în ipostaza de lector inocent sau inițiat, o creează după o altă axiologie...

Poetul Ancelin Roseti aduce prin volumul *Împăierea lumii* (apărut în colecția „Poezia de subterană”) o altă viziune asupra lirismului; asta nu pentru că a descoperit o altă modalitate de întrebuintare a cuvântului sau o nouă schemă de metaforizare! Acolo în lava trăirii există un cum de frământări care nu s-au străduț să se ordoneze nici în „melos” nici în „kallos” ci doar în *logos*. Sigur – veți spune – fiecare se așază pe sine ca și creator în varii ipostaze ale logosului. Și pe bună dreptate!

Precum pictorul Bruegel (tatăl), Ancelin Roseti descoperă formele grotescului imaginativ, resorturile absconse ale imuabilului, ale eternului dar și premisele dintotdeauna ale frumosului (pe care nu îl caută cu obstinație în univers și nici nu îl acceptă artificial). E cu totul altă textură.

Nu a căutat eleganța clasică a prozodiei, nu a cerut stele și, recunoașterea mondială forțează cuvântul să intre într-o matrice anume, și cu toate acestea există acolo o rigurozitate a gândirii demnă de invidiat dacă avem răbdarea să o descoperim!

Nu ridică ochii spre cer și nu-și plânge vremelnicia împăcat sarcastic cu această modestă condiție umană... dar are capacitatea de a reda în mod unic, nota dramatică profundă, tragismul fără haina strălucitoare a sublimului! Chiar dacă nu pledează musai pentru frumos (din teama – poate – că idealizările pot îmbolnăvi sufletul de o visare improprie lui și timpului pe care îl trăim) Ancelin Roseti află căi noi spre esteticul manifestat liric.

Deși văd puțin exagerate încadrările d-lui Vasilian Doboș cel care semnează *Prefața* volumului – din respect democratic îl citez: „Când toți și-au comandat portete de mătăsuri și rafturi pentru istorie prin fastuoase botezuri, adulmecând pavajele cosmopolite, Ancelin Roseti admira urâtenia, își trata greața și-și exersa *vocația de lunar*. Nu l-a plăcut să facă pe maratonistul prin anticamererele celor care nu aveau greutatea caracterului său, pentru a nu vedea cum «limbutul se leagănă-n vorba sa», neavând nici «ucenicia rugilor» și nici «despicata limbă a poetului sufocat de orgoliu». Simți în el credința cum se ține departe de straiile sfinților părinți împăiați, purtați la piept pentru a-și acoperi culpele. (...) Luni, scrie despre ordinari, marți, scrie pentru meschini, miercuri, pentru josnici, joi, perorează despre grosolanie, vineri, rupe oscioarele hidoșilor, sâmbătă, din zori în noapte, scuipe fantomatici scribi din urbe, duminică, se ocupă de ceea ce este mort și gol, numără caricaturile fără număr ale lumii, comunică prin telepatie cu diabolicul și fărădelegea și mai împarte și lumânări inevoluatorilor. Noaptea, cerșește de la Sfântul Augustin puțin liber-arbitru pentru visele sale negre. (...) Oricât s-ar dori de hieratic Ancelin Roseti, sunetele de orgă ale unui univers negru, innoptat definitiv, îi divulgă interiorul încercat de

«celebre coșmaruri». (cf.op.cit. p. 5-7)

Desigur că uimește prin renunțarea la „purpura și aurul”, spre care privesc cu râvnă toți cei care azi scriu pentru gloria personală, iar acest ton așezat calm, între dispreț și resemnare, sau între ironie și admirație, nu-ți poate dăru (ca lector) o stare de liniște contemplativă: „Se întâmplă ceva, nu știu ce -/ dar ceva se întâmplă în sertarul acestor zile/ scăpate cu fuga de lauda mea./ Mântuitori de rând și truditori în sticlă pisată/ trec de la unul la altul la marile praznice ale tâmplii,/ zeloase năvoade azvârlind prin flora și fauna întinselor/ bucurii:/ «Sus! ...tot mai sus,/ până în nordul visării sau poate chiar mai departe...» / Herghelii postmoderniste de scribi,/ învățoși în pielea efemerelor tobe,/ mă învăț sintaxa tăcerii și jazz-ul șopârlei cu falduri alese/ în semn trist altceva decât jocul altceva decât timpul liber/ al Nebunului – cheie sustras din scoartă de ceas îndârjit./ Trec podul pe care-l poți rosti, în trecere, cel mai ușor,/ și dincolo de scobitura tăpii e lumea -/ un anotimp în uniformă de sfânt.../ Sfântul unei sin-

gure trădări,/ cățarat în arbori de carmin și de răs în hohote/ pentru a pune deoparte muguri de sentințe și dor...// Un secol de ape fără trecut,/ un cor de proscrise statui, hălăduind/ pe spinări de oceane semantice, frâng, între timp, cu urletul lor/ falezele autoîncălcitelor ziceri./ Oaspete cât vezi cu ochii,/ prizonier al vastelor cercuri de cretă,/ simt încolțind, curajos, în mine, un curcubeu mecanic/ ce zâmbeste din toate bala-malele sale aceluia care speră să lase cu limbă de moarte ceva:/ om cu dare de mână și jupân de balerine/ holde metatextuale:/ «Doamnelor! Domnilor! Stimate lepădături!/ depun mărturie la picioarele voastre aceste lanțuri de lux care/ au desfătat, pe de-a-ntregul, făcătorii din ochi și târătoarele/ iubitoare de patrii... / Na-vă...! rescrieți, în spații materne, de milenii de ori,/ această sământă tăcută!// Poeti – ferăstrău și muzele lor trebăluind prin bordeluri/ decongestionează, umăr la umăr, unițiile sintactice intertextualiste.//

Se întâmplă ceva, nu știu ce-/ dar ceva se întâmplă.../ În încăperea dealături, cuvintele zburdă sub bici./ se revoltă tandemuri onomastice,/ niciunul nu mai vrea să însemne nimic./ Scafandrii biblici aduc la liman/ leșul cuvântului fără stăpân, Nebunul-cheie,/ trunchiul insinuării mele:/ «Sunt puil de curvă!/ Sunt umbra omului fără de umbră...!// Călătorește de-a lungul camerei, strângând în mâini/ înăcritele sigilii ale fericiții/ gigantice slouri de gheață-/ ... și zorii zilei cresc din lemnul crucii ca un destin.» (*Odă hidraulică Nebunului-Cheie*-op.cit.- p.11)

Ancelin Roseti e o altfel de voce. Una care – pentru cei ancorati în tradiție – poate zgăria, deranja sau profana valorile cărora s-au închinat... Lirica sa își servește micul dejun, din farfuria scepticismului și oscilărilor arheziene, și prânzul, și-l ia ca pe o împărtașanie din teatrul lui Marin Sorescu. Ceea ce e cu adevărat important însă este faptul că reușește ca la masa de seară – un fel de „CINA CEA DE TAINĂ”, să fie doar el unic și singur deopotrivă.

• Teodora Nicodim

Festivalul Internațional „Zilele Muzicii Contemporane”

Anul trecut, în octombrie aveam să-l vedem aici, în Sala „Ateneu”, pe Ștefan Niculescu. I-au fost interpretate, atunci, *Sincronie 1*, *Sextuplum*, *Solo*, *Monophonies*, *Echos 2*. La finalul ediției 2008, am aflat că ne-a părăsit și Aurel Stroe, încă un „greu” al muzicii românești. Prin 2000, compozitorul Liviu Dănceanu mă onora facilitându-mi intrarea la reședința de la Bușteni a maestrului Stroe. Ascult acum și transcriu convorbirile noastre, în care Stroe își povestește biografia și își explică creația. Sansă unică, poate insuficient pretuită... Voi reveni cu un interviu inedit.

La ediția I a primului festival de muzica nouă – și am numit aici Festivalul de Muzică Contemporană din Bacău –, Aurelian Octav Popa cânta chiar Concertul pentru clarinet și orchestră de Aurel Stroe.

De altfel, dacă ar fi să analizăm în amănunt, la ediția din acest an, pe lângă compozitori cântați în edițiile anterioare, au fost și nume noi. Chiar din prima seară, rezervată orchestrei simfonice a Filarmonicii „Mihail Jora”, am fost martorii unor prezențe în premieră: Ana Szilaghi cu Pescărușul Ionathan, Astor Piazzolla cu *Serie del Angel*, solist fagotistul Șerban Novac, Henryk Mikolaj Gorecki - Concertul pentru pian și orchestră, interpretat de Elena Letnanova. În seara de festival în care a fost solistă Letnanova, toți compozitorii erau în premiera absolută în Festival:

John Cage, Klement Slavicky, Roman Berger, Mirosław Buzik, Jaroslav Stastny, Iris Szeghy.

În cea de a doua seară, a formațiilor băcăuane, Duo-ul pianistic a interpretat două lucrări contemporane ale finlandezilor Olli Mustonen și Jukka Tiensuu, cvartetul „Fagostissimo” prezentând lucrări ale compozitoarei Iulia Cibisecu – Duran și a italianului Claudio Leonardi.

În seara „Archaeus”-ului, lucrări de Corneliu Dan Georgescu și Cristian Marina.

De remarcat – lăsând la o parte aceasta ierarhizare – prezența compozitorului Liviu Dănceanu cu *Icos*, în interpretarea tubistului Mihai Ceascai, *Dans de dans* (Fagostissimo), *Trochos* (Cvintetul Classic), *Memorialis* (Archaeus).

Alte două repere: în concertul orchestrei, Un temps sans memoire de Costin Miereanu, și medalionul-portret pe care Archaeus-ul l-a creat din lucrările compozitorului Fred Popovici, al cărui cuvânt de prezentare a sporit înțelegerea sensurilor muzicii.

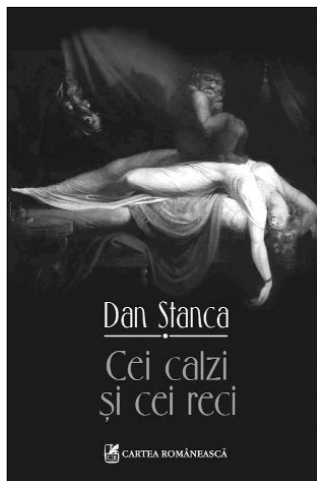
Festivalul de Muzică Contemporană ar putea fi una dintre emblemele acestui oraș, dar cu siguranță putem afirma că, în acest moment, chiar este una din coloanele de susținere ale culturii naționale de care se va vorbi peste ani.

Ozana KALMUSKI-ZAREA

Prozator constant, Dan Stanca revine, iată, cu un titlu intrigant, care, sub aparența de banal, **Cei calzi și cei reci** (București, Editura „Cartea Românească”, 2008), ascunde o problematică extrem de diversă. Astfel, scriitorul amestecă în creuzetul său ficțional chestiuni dintre cele mai diverse, cum ar fi relația tensionată dintre creștini și musulmani, situația delicată a papalității (confruntată cu presiuni referitoare la negarea lui Hristos, la acceptarea căsătoriei clericilor, la primirea femeilor în rândul clerului etc.), fanatismul religios și terorismul, globalizarea, homosexualitatea, misticismul exacerbat (vezi povestea Luminiței, care l-a ucis pe părintele ecumenist Roger) sau cazul Tanacu.

Dan Stanca se dovedește (și) acum un fantast, un prozator înzestrat cu o putere imaginativă rară, care se manifestă în conceperea unui scenariu narativ complex, speculativ-mistic, pigmentat cu scene de-a dreptul fascinante. Despre calitățile de exorcist ale călugărului-criminal, deținuții vorbesc cu teamă, dând mărturie incredibile: „Deținuții mai apoi, aduși în fața procurorului, a judecătorului, puși să jure adevărul și numai adevărul, aveau să depună mărturie unanimă referitoare la caracterul anormal al zgomotului care a durat câteva minute – minute însă lungi ca orele -, după care, odată cu lățirea neobișnuită a cavității bucale, așa încât omul nici nu mai avea gură ca toți oamenii, ci pânțele de femei gata să nască, din interiorul acela, urmând probabil linia clasică, gastro-esofagiană, ca o regurgitare violentă, dar și lentă în așa fel încât toate alimentele nedigerate care zăcuseră în stomac să ia calea îndărăt către lumină, se ridică la suprafață o mogâldeată translucidă, care, ajunsă în gura nefericitului, s-a răscuit acolo puțin, producându-i pesemne aceluia suferințe atroce și, în sfârșit, ca într-o naștere normală cu capul înainte, și-a făcut apariția spre groaza martorilor care nu aveau cum să nu recunoască evidența, a ieșit la lumină, figură de copil bătrân, de fetus decrepit, de monstru cu înfățișare umană. (...) În dormitor se lăsase o liniște mormântală. Mogâldeata era încă legată printr-un insolit cordon ombilical de ceva din măruntaiele omului, ceea ce-l făcu pe părinte să nu mai stea pe gânduri și, precum o moașă destoinică, a răscuit cordonul, l-a dus la gură și l-a tăiat cu dinții. Acesta a pocnit dureros și tocmai atunci deținutul exorcizat a emis un geamăt de o nespusă duioșie care a impresionat întreaga asistență. Fetusul era fără suflare.” (pp. 436-438)

Vizitat la penitenciar de celebrul scriitor Adam Fisher (însoțit de ambasadorul homosexual al României la Vatican, Sebastian Saviel, și de Edgar Nour), același părinte Gabriel le vorbește, într-un

limbaj criptic, despre luptele sale cu Necuratul, expunându-le o extrem de interesantă teorie despre ce înseamnă a fi altfel. Pornind de la un vis din copilărie, exorcistul se crede chemat a-l înfrunta pe Diavol și își raportează misiia la aceea a creatorilor. Chemarea lui este de a vindeca tocmai copiii pociti din pânțele minții celor bolnavi: „- Vedeți, reluă călugărul, care era din ce în ce mai vorbăreț. De multe ori mă gândesc ce trebuie să trăiască un scriitor în clipele în care, pradă inspirației, pune pe hârtie copiii deșcheați ai fanteziei sale. Făpturile ieșite din pânțele minții lui sunt stranii, au un comportament bizar și de aceea fugim din calea

• Dragoș Burlacu

De la Dumnezeu la Islam, via Tanacu

lor, adică spunem că nu au nici o valoare, de fapt le interzicem dreptul la viață ca unui făt cu grave malformații ca să nu crească și să nu ne îngrozească mai târziu cu înfățișarea sa. Eu așa am înțeles condiția ingrată de creator, adică de părinte al unor vietăți care pot fi monstruoase. Dar ce se întâmplă atunci când nu ești nici poet, nici pictor și ca mine sau ca alt preot care nu vrea să fie doar un simplu slujbaș al bisericii ajunge să-și privească în față enoriașii, pe cei mai ciudați dintre aceștia, pe aceia care sunt mai mult decât bolnavi și atunci privindu-i drept în ochi așteaptă clipa neomenească, aceea când pentru o fracțiune a fracțiunii fața lor se dă la o parte ca o cortină și de dedesubt se va ivi figura imposibil de reprezentat a aceluia care niciodată nu a încetat să creadă că lumea aceasta este a lui. Închipuți-vă ce se întâmplă atunci?” (pp. 264-265)

Principala calitate a autorului și, implicit, a romanului, o reprezintă puterea lui speculativă, ușurința cu care se mișcă printre subiecte atât de delicate și felul în care reușește să brodeze ipoteze dintre cele mai seducătoare. Pretextul e simplu. Edgar Nour ucide într-un accident de mașină un om. În mod paradoxal, nu i se întâmplă nimic și asta îl neliniștește. Deși a dus victima la spital, unde s-a constatat decesul, poliția nu îl caută. Apăsător de o neliniște vecină curiozității, el merge la

morgă, în căutarea cadavrului, unde i se livrează o poveste incredibilă, despre morți care dispar și despre posibilitatea ca nimeni să nu fie interesat de asta. Pe acest fundal, se conturează o întreagă lume, naratorul depănând firele unei povești complicate, în care intră religie, politică și multă imaginație. Știința lui Dan Stanca este de a da coerență unor scenarii neplauzibile pentru a pune astfel în discuție aspecte de larg interes. Moartea Papei Ioan Paul al II-lea este pusă pe seama unei vizite prealabile a unor influenți imami, care l-ar fi șantajat, crima săvârșită la Taizé de o româncă nu ar fi rodul nebuniei sau al exaltării religioase, ci consecința unei traume suferite de Luminița, despre care aflăm că ar fi fost adusă în Franța de o rețea de trafic de carne, care se ocupa cu recoltarea de ovule etc.. Epilogul anulează toate iluziile, lămurind încurcătura. Ce se întâmplase? Simplu: o rețea (alta, probabil) de trafic de organe făcea, în complicitate cu poliția, să dispară cadavrele.

Dintr-o anume perspectivă (una mai seducătoare) romanul poate fi citit și ca o pledoarie pentru redescoperirea umanității pierdute, pentru capacitatea de a redeveni oameni. Mesajul ultim al cărții vizează tocmai zone care depășesc primul strat narativ, al întâmplărilor exterioare. Ideea apare limpede formulată de Viola, soția lui Edgar, în finalul cărții, înainte de arestarea bărbatului: „- *Cei calzi și cei reci*, vorbi ea încet, dar ferm, ca și când ar fi despărțit apele. De o parte sunt cei care se sacrifică, care nu pregetă și se aruncă în foc ținând ochii larg deschiși. Ei sunt singuri și puțini iar gestul lor curajos ar fi repede mușamalizat dacă de cealaltă parte nu s-ar afla neclintii martorii care văd, rețin și nu au voie să mintă sau să tacă. Cei calzi și cei reci... Calzii își smulg inima din piept sau sunt totdeauna cu inima lor, pe care o topesc în flăcările cerului, recii stau alături, inima lor e mică și fricoasă, pitită bine în sarcofagul toracelui, dar mîntea le e trează și tocmai de aceea sunt uimiți de frumusețea plină de noblețe a celor care pot să moară. Inima e caldă, fierbinte, incandescentă, mîntea e rece, dar curată ca un cristal.” (pp. 477-478)

Fără a fi o revelație, **Cei calzi și cei reci** se profilează drept unul dintre romanele importante ale contemporaneității. Scris bine, cu inimă caldă și minte rece...

Adrian JICU
jicadrian@yahoo.com

Șapte artiști tineri

Șapte – atât de simplu și mi-nunat s-a intitulat expoziția al cărei vernisaj a avut loc pe 10 octombrie, la Galerieile „Frunzetti” Bacău, la orele 17. Minunat, pentru că, se știe, *șapte* este considerat număr magic. În *șapte* zile Dumnezeu a creat lumea, babilonienii considerau Universul compus din *șapte* planete. De data aceasta, s-au întâlnit *șapte* artiști, fiecare dintre ei aducând cu sine o galaxie din universul personal. Cei șapte sunt: Dragoș Burlacu, Marius Crăiță-Mândră, Dionis Pușcută, Teodora Nicodim, Cristi Gaspar, Georgian Mazerschi, Justinian Scărlătescu.

Vernisajul a avut un deosebit ecou, iar despre public aproape e banal să afirmăm c-a fost plăcut impresionat. Așa că voi folosi o expresie a poetului Umberto Saba și voi spune că expoziția celor șapte a fost „binecuvântată”: „Opera de artă este întotdeauna ca o spovedanie și ca orice spovedanie are nevoie de binecuvântare. Lipsa succesului echivalează cu refuzul binecuvântării.”

lată ce declară cei trei de la care a pornit ideea acestei expoziții.

Dionis Pușcută

„Expoziția a avut la bază condiția de-a fi animată de un suflet tânăr. Cei șapte cuprinși în această expoziție formăm un nucleu. Intenția noastră e de-a nu ne opri aici. Mă bucur nespun că dintre expozițiile de la începutul anului până acum, aceasta a avut cel mai numeros public la vernisaj. Ceea ce dovedește că publicul băcăuan este atent la creația tinerilor. Vom mai avea astfel de expoziții, pe un format asemănător. Proiectul a fost inițiat

• Georgian Mazerschi

at de trei dintre noi și am mai atras doi tineri artiști băcăuani și doi bucureșteni. Băcăuanii Georgian Mazerschi și Teodora Nicodim sunt tineri care promit foarte mult, au o artă personală, nicidecum încoprită prin laboratoare. Georgian Mazerschi și Teodora Nicodim au un discurs real. Despre bucureșteni vă va vorbi Dragoș.”

Dragoș Burlacu

„Cristi Gaspar și Justinian Scărlătescu au fost invitați în expoziție pentru că am mai avut destule proiecte comune, sunt artiști foarte buni. Cristi Gaspar e un pictor special pe planul artei tinere, se bazează foarte mult pe

emoție și lucrează cu acribie. Justinian Scărlătescu a pornit ca pictor, ceea ce se și vede în fotografiile lui. Cele din expoziție sunt din seria *Ingeri*, realizată la Roma, în Italia. Justinian a ales alte arme (ale fotografului) dar are aceeași gândire ca noi.

Dincolo de nucleul format din artiști cu artă de calitate și continut, m-a marcat reacția publicului și îndeosebi a artiștilor mai în vârstă. Au *validat* expoziția noastră. Dacă ar fi să evaluez expoziția prin *ochii* critici ai publicului, atunci trebuie să țin cont de două categorii: publicul nevizitat și cel avizat al artiștilor, al doilea având și două ramificații distincte: artiștii plastici tineri și cei mai puțin tineri care ne-au și crescut. Nu se poate uita că eu și Marius suntem fii de artiști. Există un dialog constant și dur între arta părinților și arta fiilor, generat de diferența de mentalitate. Iar conflictele de acest tip apar când generația tânără este foarte puternică.”

Marius Crăiță-Mândră

„Expoziția *Șapte* putem spune că e o replică a celei din martie, intitulată *Colonia din Bistrița*. *Șapte* e chiar mai bună, mai unitară. Are mai multă armonie și un plus de personalitate, în cea din primăvară se simțea influența îndrumătorului Teodor Moraru. (Intervine Dragoș: «Dar *Colonia Șapte* e de atelier. Arta *greă* se face în atelierul pictorului.»)

Cât privește conflictul între vizuini ale celor două generații e în natura firii să se întâmple așa.

• Marius Crăiță Mândră

înainte de toate de un lucru: să ne păstrăm copilăria pe care procesul vieții, de la un capăt la altul, tinde să o distrugă.” Vasile Crăiță-Mândră ne-a mărturisit: „Norocul meu și-a lui Ioan Burlacu este că am înțeles ce se întâmplă în această expoziție. Și astfel, am întinerit și noi!”

De altfel, artistul plastic Vasile Crăiță-Mândră a prezentat expoziția și a vorbit despre fiecare dintre cei *șapte*:

„Lucrările lasă impresia de prospețime și spontaneitate. Acești tineri artiști parodiază, au în comun un umor ce se apropie de comicul teatrului burlesc.

Marius Crăiță-Mândră se caracterizează printr-un joc foarte pătrunzător valoric și cromatic. Cu nonsalanță, el merge până la relația de complementaritate, folosind contraste radicale. Și valoric merge pe scala contrastelor de la închis la deschis. Poate opta și tria din viață orice aspect sau moment. Decupaje și imagini, reproduceri fotografice, foi de revistă se concentrează printr-o paginare și încadrare specifică stilului său, nelipsind aspectul insolit. El provoacă prin subiectele lui, își subliniază mesajele.

Dionis Pușcută recurge la o abordare grafică a începuturilor sale, care frizează puțin burlescul, dar nici într-un caz nu ajunge până la intersecția cu caricatura. Reduce în zona picturalului realizările sale prin pată de culoare puternică, plasată cu certitudine.

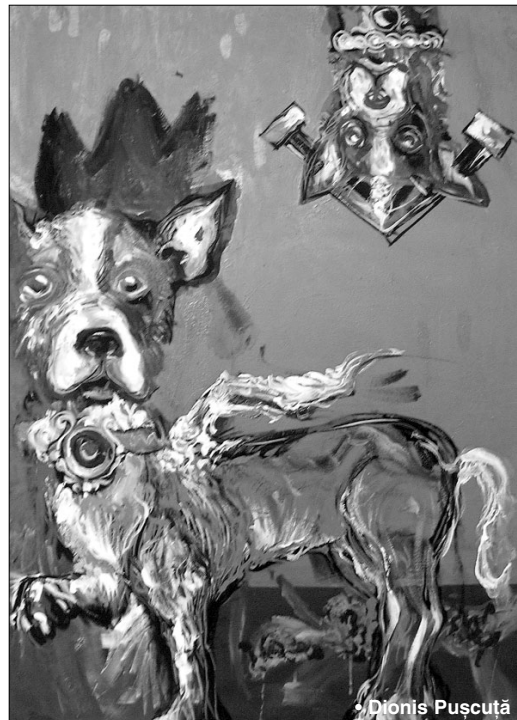
Dragoș Burlacu are calitatea de a putea să preia un obiect, un aspect de mici dimensiuni și să creeze imagini care rezistă foarte bine prin culoare și prin fermitate. Cu exactitate de aparat fotocopiator, dar și cu virtuozitate grafică și cromatică, Dragoș împinge imaginea în zona esteticului și picturalului.

acestei tehnici. Abordează tipul de compoziție deschisă, concentrând culoarea mai ales în anumite zone, controlate foarte bine de el. Se simte un vânt de libertate care băntuie pe suprafețele sale.”

Șapte – o expoziție bogată din punct de vedere cromatic, animată de un umor situat la intersecția dintre jovialitate și ironie. O expoziție la care simți nevoia să revii, pentru că ar mai fi ceva de înțeles, un ceva ce la prima vedere îți poate scăpa. Revenind în Galeria „Frunzetti”, pentru a revedea creațiile celor *Șapte*, vizita mea a coincis cu cea a unor copii, elevi în clasa a VI-a la Liceul de Artă. Ce spuneau copiii? Aveau anumite preferințe: bebelușul care ține în mână un bănuț (lucrare semnată de Dragoș Burlacu), blonda cu suvițe frumoase (portretizat de Marius Crăiță-Mândră), *căteii* lui Dionis Pușcută, broșcuța și struțul – personaje zugrăvite *cinetic* de Teodora Nicodim. S-au contrazis teribil în ceea ce privește „omul în picioare” – creat de Dragoș Burlacu. Mai întâi, privindu-l de foarte aproape, au afirmat c-ar fi „prea încărcat”. O fetiță, îndepărtându-se, a reflectat: „Abia de aici îți place omul acela. De aproape îl vedeam altfel. Dar e fascinant, ai impresia că va trece prin ușă, ești sigur că va pătrunde și prin peretii panotați cu tablouri.”

Da, *omul din ușă*, creat de Dragoș Burlacu, guverna întreaga galerie. O guvernă, *îndepărtându-se* aparent din acel univers artistic, pe care nu-l poți pătrunde dacă nu ai păstrat ceva din copilărie: visul, jocul, curiozitatea, culoarea, înveselirea, inima caldă, sinceritatea. Dar mai ales *fantezia*. De toate acestea, și cu un plus de echilibru, au dat dovadă și cei *șapte* artiști.

Violeta SAVU

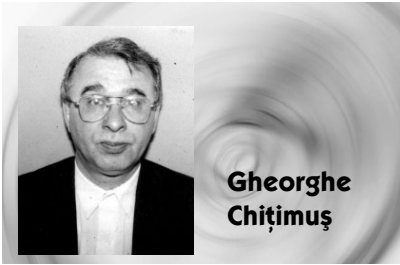

• Dionis Pușcută

Gheorghe
Chițimuş

Fragmente
din poemul în lucru
Romanțele și Psalmii
Poporului Român

3.

uitat, mai persistă
și vuietul de protest
la secvența tăiată.
libertate dată
în imagini de colorat,
prin întunericul
sălii de cinema.
întăia respirație
nu a mai rezistat.
cu brațe ridicate, și lipsite
de-al trupului sprijin,
plutește mama
pe acoperișul înclinat,
al halei de muncă.
silueta-i străvezie
jucată-n apă vie
parcă ar tremura,
lunecând la margine
de streășină.

4.

se umple cutia de cadou
cu spațiul strâns
în falduri – cu timpul
ondulat, prin felul său
de-a fi etern,
și despre care
poporul n-a aflat.
lucrează el
cu brațe ridicate,
și lipsite, de-al trupului
sprijin, la margine
de streășină.
sub umezeala rece
a lacrimilor șterse
de pe obrazul
sărutat de lună –
trece speriat
și întunericul,
prin norii
cei albi.

5.

- românește,
adică literar scripește
bogata-nțelepciune –
la vârful popular
al cuiului trecut,
prin minte.
- gramatical, cărturărește,
se definește și punerea
la punct – iar milenara
alfabetizare, cosește,
și-adună cu furca,
timpul care s-a scurs
și nu s-a folosit.
- scripește-nțelepciunea
la vârful ascuțit,
al cuiului bățut,
în mîntea populară.

6.

prin realismul
acelor vedenii, cu îngeri
care s-au prăbușit,
s-a prelungit și moartea
a-toate-credincioasă,
în existența vieții

de dincolo.

- tot furca și coasa ei
le folosește, când vrea
să-nalțe zidul – de prevenit
posibila escaladare.
- cu a lor forță
de surprare, și ploile
vor fi înlocuit
tot sângele ce-a rezultat,
prin munca de-nălțat
străvechiul soclu:
zidit încă din vremea,
în care îngerul
ce-a poposit pe el –
s-a prăbușit.

14.

drum acoperit.
încăperi surpate.
prin paie negre și umede
se înălța și fumul,
amintit la demolări -
al iadului - propus
modernizării.
de vechiul colț
fost-a lipit și noul
cinematograf,
cu-al său ecran
și spart și împărțit,
în gemulețe: la fel
și timpul, ni s-a rezervat
pe-al său contrast,
atât de prăfuit.

și avionul cel mare,
prin piața gării
încă trece,
și tot în frânghii
suspendat.
la fel ca-n urmă
cu zeci de ani, vuieste –
pe când vuia și-n glasul
înzestrat – dar pus
la punct lăutărește,
al psalmistului.

ajuns-am pe malul
gârlei bistrîțene,
și am plâns.
psalmice silabe, cântau
pe melodia dorului
de recompunere,
de-albastru firicel.
lăsa văzduhul spart,
la demolări,
să cadă stele –
iar o femeie
se dezbrăca,
la nesfârșit.

15.

într-o apoteoză
a neputințelor folosite,
ca stavilă – flutură
pe turla înclinată
steagul de luptă – decorat
pentru asasinat.
șuieră afixul de clasă,
lipit invers acum
pe ușa bisericii.
- la fel se propovăduiește
pe-o coastă nouă,
spinărilor încovoiate,
și ochiului ce-ar vrea
să dea luminii
o altă strălucire:
târând-o zbătut, pe urma
cozii sale uscate.

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

Două mere
lăsate
pe-o creangă

Toamna, până în momentul când l-am întâlnit pe Robert Frost, îmi ieșea înaintea fie ca un fruct copt și parfumat, încălzit de un soare domol, lângă arbori plini de frunze de un galben vesel, fie ca o ploaie de noiembrie rece și căinoasă, din care ți se pare că nu ai să te mai poți trezi. Toamna era deci pentru mine o sumă de percepții pe care probabil că majoritatea covârșitoare a oamenilor le împărtășesc. Un Wordsworth sau un Shelley nu au făcut decât să adâncească frumos aceste imagini.

Dar din momentul în care am citit poezia lui Frost, *După culesul merelor/After Apple-Picking*, toamnele mele au căpătat o aromă ciudată. Aroma aceea devine perceptibilă atunci când zăresc, în câte o zi de toamnă cu ploaie domol-apăsătoare, într-un pom cu frunze puține, câte două-trei mere, uitate undeva, pe-o creangă. Nu știu de ce, merele acelea par să-mi satisfacă papilele gustative infinit mai bogat decât ar putea s-o facă orice măr realmente degustat.

În primul rând, culoarea lor surprinzător de intensă (pentru că ele sunt în general mai degrabă pipernicite), în contrast cu cenușul din jur, te ademenește ospitalier în lumea aceea în care ele sunt așezate discret și zămbitor pe un raft de bunică. Dar merele de pe creangă nu fac parte, paradoxal, din acea lume caldă și confortabilă, pentru că sunt sacrificate singurătății crengilor goale, sunt ținute acolo sus, în fata vântului și a întunericului. Există aici o tensiune pe care Robert Frost nu o rezolvă, ci o detectează și o intensifică, în felul lui de poet căruia lumea alege să i se arate în simplitatea ei tulburătoare și autentică.

El începe prin a se uita la scara rămasă printre crengi, la coșul gol de lângă ea, la cele două mere rămase pe crengi, își aduce aminte că a terminat culesul merelor și lunecă ușor spre somnul iernii, spre „stranietatea” ce i-a rămas în ochi după ce a privit lumea ierbii ponosite printr-o poighită de gheață. Spațiul de la începutul poeziei este definit de absență, de lipsă, de un fel de dor foarte subtil sugerat după eul activ care a ieșit din cadrul lui, pentru că a terminat de cules merele. Anxietatea aceasta, care la început nici nu pare a fi a eului poetic, nu se rezolvă în nici un fel în hibernarea ce va să vină, pentru că poetul spune că este clar ce îi va tulbura somnul, deși nu ne împărtășește asta și nouă. Nouă ne descrie doar cum vin peste el, în vis, merele imense, cum le vede codițele și fiecare pată stacojie cât se poate de detaliat, cum simte clătînându-se sub el scara și crengile aplecându-se, cum aude duritul merelor rostogolindu-se în lada din beci.

Ce va tulbura deci somnul poetului? Să zicem, analitic, că eul continuă să fie bântuit de anxietatea culesului merelor, tradusă, în lumea spiritului, ca anxietatea alegerii sensurilor, a cuvintelor care așteaptă să fie culese, care cer să fie cuprinse cu palma, mângâiate, îngrijite, să nu fie scăpate pe jos, unde își pierd cu totul valoarea și sunt sortite grămezii din care se va face cidrul, adică sensurile ușoare, digerabile, ieftine. Concentrarea cu care eul se străduiește să nu piardă recolta ce i se oferă depășește marginile zilei și invadează întunericul visului. Lumile se întrepătrund, deși nu se privesc în față, sunt separate de poighita de gheață a straniului care le face să nu se mai recunoască. Merele realmente culese și merele „mărite” ale minții se țin unele de altele doar printr-un fir fragil: extenuarea eului poetic.

Am zis așadar că somnul poetului este tulburat de anxietatea facerii sensurilor, a recoltării lor grijului, lucru care poate că ar fi suficient pentru cititorii care se simt în largul lor cu explicații raționale, domestice de o logică ce pare a clarifica, în timp ce, de fapt, face uitate anumite conuri în care umbra se refugiază, misterioasă. Robert Frost nu dă atenție acestei logici, trece pe lângă ea firesc, o ignoră și crede că marmota care a plecat sub pământ, să doarmă, ar putea să dea un răspuns la întrebarea ținătoare a poemului:

„De n-ar fi plecată,

Marmota mi-ar putea spune dacă somnul ei

Lung este la fel cu al meu, așa cum îl descriu venind,

Sau dacă somnul meu e doar unul omenesc.”

Trăiesc aceeași incertitudine, aceeași ambiguitate atunci când, după ce l-am citit pe Robert Frost, văd cum toamna se retrage enigmatică în cele două mere rămase mereu pe câte o creangă după cules, cele două mere care înfruntă frigul de dragul adevărului că orice rod, orice recoltă, oricât de bogată, are și ea partea ei întunecată, că mai rămâne mereu ceva nespuse, ceva care nu se poate spune și care este, de cele mai multe ori, esențialul.

I. M. Stimate domnule Victor Spinei sunteți un cunoscut medievist, istoric și arheolog, un distins universitar, membru corespondent al Academiei Române. Sunt convins că mulți cititori ai revistei de cultură Ateneu doresc să știe mai multe despre dvs. Să începem prin urmare cu începutul. Sunteți născut în 1943 la Lozova, jud. Lăpușna, în Republica Moldova de azi, deci în spațiul românesc transpreean. În ce împrejurări familia dvs. a ajuns și s-a stabilit la Iași?

V.S. Prea stimate coleg, mă simt măgulit de atenția pe care mi-o acordați, într-o epocă în care persoanele cu preocupări științifice sunt foarte puțin sau chiar deloc mediatizate. Cunoșcând că preferințele marelui public converg spre activitatea politicienilor, sportivilor sau a vedetelor de televiziune, n-am încercat niciodată să mă relievez în afara muncii mele de cercetător și de cadru didactic, considerând că este decentă o anumită discreție. Dacă totuși, mă provocă la destăinuire, o faceți pe propriul risc, pentru că spirala evoluției mele profesionale comportă precumpănitor elemente de interes limitat.

Relativ la întrebarea privind circumstanțele în care familia mea, originară din Basarabia, s-a stabilit la Iași, acestea s-au derulat în momente de turnură dramatică pentru toți românii. Din cauza deplasării liniei frontului în centrul Moldovei, aproape toate rudele mele au fost silit să se refugieze în primăvara anului 1944 în vestul României, multe dintre ele conștientizând că temporar n-ar mai fi fost posibilă o reîntoarcere în Basarabia în situația previzibilă a anexării sale la Uniunea Sovietică. Cum descind dintr-o familie de preoți și intelectuali, implicați în mișcarea de resurrecție națională și în actul Unirii din 1918, cei care ar fi căzut în mâinile autorităților bolșevice se puteau aștepta la represalii de o duritate extremă, ceea ce avea, de altfel, să li se întâmple mai multor rude apropiate, exterminate sau deportate de ocupații. Unul din frații tatei, spre exemplu, a pierit într-un lagăr de muncă forțată din Siberia în ipostaze necunoscute, iar un cumnat al bunicii dinspre mamă a fost obligat să se sinucidă, sub amenințarea încarcerării soției și copiilor. Ca mulți alți basarabeni pribegi, cei din familia mea – diminuată prin decesul tatălui, răpus de tuberculoză în 1947 – s-au stabilit după încheierea războiului în Moldova de la vest de Prut, având sentimentul că dezrădăcinarea ar fi mai puțin apăsătoare în ținuturile apropiate de acela de obârșie. Locuiesc din 1950 la Iași, oraș de care mă simt legat trup și suflet.

I.M. De unde vine pasiunea dvs. pentru istorie și arheologie?

V.S. De obicei, pasiunile se înfiripează pe nesimțite, fiind cultivate anumite înclinații și predispoziții. La Liceul „C. Negruzzi”, unde mi-am făcut studiile gimnaziale, am avut șansa să am o profesoară de istorie de mare rigoare profesională – Liudmila Carasevici - de la care am învățat că istoria autentică nu este o suită de povestioare atractive despre înclăștări războinice și urzeli de culise, ci o știință de reală complexitate.

I.M. Dacă ați fi, din nou, la vârsta optinelor profesionale ați urma același drum și de ce?

V.S. În situația paradoxală a unei reînnoțări în timp, nu sunt convins că m-aș îndrepta tot spre istorie și arheologie sau dacă nu aș opta pentru istoria artelor, domeniul literar sau muzica clasică.

I.M. Studenții fiind, eu ceva mai mare, îmi amintesc că în momentul în care ați venit la Cercul Științific studentesc de Istoria veche a României, era mi se pare în 1962, vă pasiona epoca preistorică, mai exact cultura Cucuteni, despre care ați prezentat și un referat. Cum s-a petre-

Prof. univ. dr. Victor Spinei:

„Cercetarea arheologică românească necesită modernizare din punct de vedere tehnic și metodologic”

cut convertirea dvs. spre istoria și arheologia medievală?

V.S. Îmi reamintesc și eu – nu fără nostalgie – anii când conduceați cu energie și fermitate Cercul Științific de Istorie veche, unde se prezentau lucrări de calitate. În ceea ce mă privește, la începutul anilor de studenție am fost atras, precum vă rememorați, de preistorie, mai ales de Cultura Cucuteni, grație fascinației emane de profesorul Mircea Petrescu-Dimbovița, alături de care am făcut practica arheologică în așezarea eponimă de la Cucuteni, unde, împreună cu colegul

Nicolae Ursulescu, am lucrat, totodată, sub îndrumarea lui Marin Dinu și Adrian Florescu. Sugestia de a mă specializa în istoria și arheologia medievală timpurie a venit din partea mentorului meu, profesorul Petrescu-Dimbovița, după ce mi-a facilitat angajarea la Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” în anul 1966.

I.M. Pe drumul formării dvs. profesional-academice ați avut, fără îndoială unul sau mai multe modele. Care au fost aceste modele?

V.S. Ca toți cei ce urmează o traieorie științifică, m-am format profesional în

contact cu dascăli și colegi mai vârstnici și mi-am selectat modelele printre corifeii domeniului ales. N-aș putea spune că mi-am dorit să mă identific cu cineva anume, dar am prețuit evident realizările multor predecesori, preluând în mod eclectic câte ceva de la numeroși savanți din țară și din străinătate.

I.M. V-ați format la Iași, având ca magistr, în primul rând, pe acad. Mircea Petrescu-Dimbovița. Dar ați avut contacte și relații științifice și cu mari profesori de la București, între care amintesc, și nu întâmplător, pe Ion Nestor, discipol al lui Vasile Pârvan, creatorul școlii moderne de arheologie în țara noastră. Profesorul Ion Nestor v-a transmis și ceva din spiritul pârvanian? Am putea zice că, în fapt, și dvs. veniți tot „de sub mantaua” lui Vasile Pârvan?

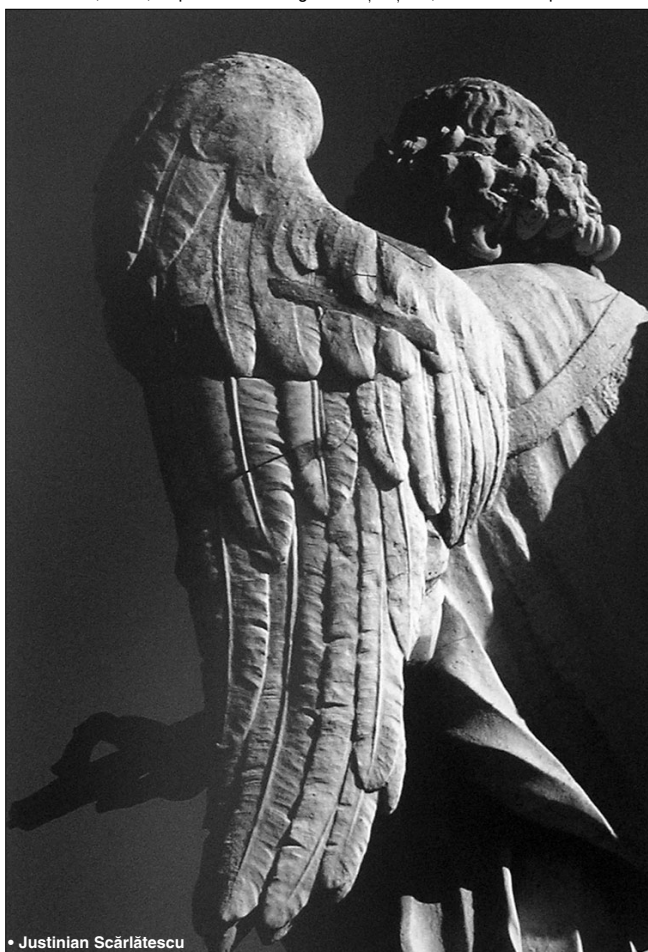
V.S. Mi se pare foarte adecvată sintagma „mantaua lui Vasile Pârvan”, la care se raportează mulți reprezentanți de seamă ai științei arheologice românești. Dintre apropiații magistrației Vasile Pârvan am avut raporturi științifice speciale cu profesorul Ion Nestor, căruia i-am fost doctorand la Universitatea din București. Ceea ce a realizat V. Pârvan pentru antichitate, îi datorăm lui I. Nestor pentru preistorie și evul mediu. Ion Nestor a avut mereu cuvinte de admirație față de Vasile Pârvan, dar la formarea sa profesională o contribuție indubitabilă a avut școala arheologică germană, îndeosebi dascălul său de la Universitatea din Marburg, Gero von Merhart.

I.M. V-ați legat numele de mai multe șantiere arheologice, fie ca membru în colectivele de cercetare, fie ca responsabil de șantier. De fiecare vă leagă anumite amintiri și multe satisfacții profesionale. Totuși, care rămâne șantierul dvs. de suflet și de ce?

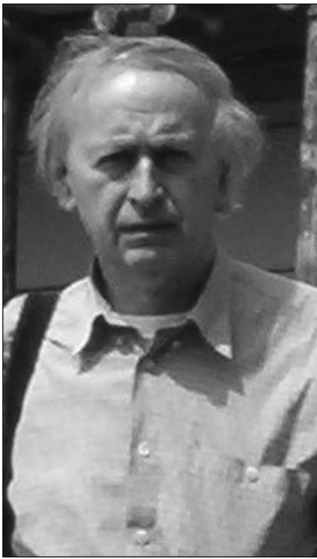
V.S. Mi-e greu să nominalizez un anume șantier drept „de suflet”. Săpăturile pe care le-am coordonat la Băiceni, Bărlălești, Bărlad – „Prodana” și Siret mi-au oferit cele mai mari satisfacții.

I.M. Din 1990 ați devenit și cadru universitar, profesor asociat și apoi profesor titular, conducător de doctorat, în cadrul Facultății de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Contactul permanent și dezbaterile științifice cu studenții v-au influențat în vreun fel munca de cercetare științifică?

V.S. Dezbaterile cu studenții sunt foarte stimulante dacă ai un dialog sincer și tranșant cu cei inteligenți și bine pregătiți, acestea determinându-mă să insist asupra unor aspecte științifice controversate sau mai puțin cunoscute.

• Justinian Scărlătescu

I.M. Ce puteți spune despre nivelul pregătirii studenților de azi? Reducerea duratei studiilor, pentru licență, o considerați benefică?

V.S. În ansamblu, nivelul pregătirii studenților este inferior celui din deceniile anterioare, dar aceasta nu înseamnă că nu există și acum numeroși tineri foarte dotați, harnici și pasionați, ei beneficiind de oportunități de documentare superioare celor din trecut, mai cu seamă datorită burselor de studii ce li se oferă la universitățile occidentale. Consider că învățământul nostru în general traversează o perioadă de criză, iar adoptarea pripită a așa-numitului program Bologna a fost o măsură de natură să-i sporească debusolarea. Globalizarea în târâmul educațional are desigur unele avantaje, dar pentru nivelul superior de instruire, de specializare în anumite domenii, este extrem de păgubitor. În impunerea respectivului program cuvântul hotărâtor l-au avut politicienii și economiștii, nu savanții, sistemul Bologna favorizând prioritar elementele mediocre și în nici un caz elitele.

I.M. Conducător de doctorat, membru în multe comisii de doctorat în toate centrele academice și universitare ale țării, cunoașteți nivelul științific al tezelor de doctorat. Aveți unele satisfacții, ați îndrămat și lecturat teze remarcabile. Totuși, în multe cazuri nu vi se pare că nivelul lucrărilor de doctorat lasă de dorit? Nu sunt cam mulți care fac „tezele” din alte „teze” și nu aduc mai nimic nou nici sub aspectul materialului documentar și nici ca interpretare și concluzii istorice?

V.S. Aveți perfectă dreptate: și în cazul doctoratelor se înregistrează grave carențe. Acestea se datorează în parte și faptului că după revoluție au fost create în mod iresponsabil o puzderie de universități lipsite de cadre didactice bine pregătite și cu o dotare materială precară. Pe de altă parte, au primit dreptul de a conduce doctoratul profesori cu instruire neadecvată și labili în deontologia profesională, astfel că nu este de mirare că asistăm cu stupeoare și neputință la acordarea frenetică a sute de titluri de doctor unor indivizi fără veleități intelectuale, la aceștia adăugându-se politicienii cu funcții înalte, prea ocupați cu atribuțiile proprii pentru a putea elabora teze cât de cât documentate. În aceste ipostaze doctoratul tinde să se demonetizeze flagrant, iar factorii decizionali din ministere se cuvine să constientizeze că doctoranura nu trebuie confundată cu alfabetizarea. Dat fiind că

Medievistica românească din ultimele decenii ale sec. al. XX-lea și începutul sec. al. XXI-lea a fost și este marcată benefic și de studiile și lucrările de sinteză realizate, într-o viziune istoriografică modernă și novatoare, de către prof. univ. dr. Victor Spinei, membru corespondent al Academiei Române.

A văzut lumina zilei cu 65 de ani în urmă, la 26 octombrie 1943, în localitatea Lozova, jud. Lăpușna, din Basarabia (azi în Republica Moldova). Nu împlinise un an, când în primăvara anului 1944, sub canonada armatei sovietice, familia și o parte dintre rude se refugiază în vestul României, pentru ca din 1950 să se stabilească definitiv în orașul Iași.

La Iași a urmat studiile preuniversitare, iar în 1966 a absolvit, cu rezultate foarte bune, Facultatea de Istorie-Filosofie, Secția de Istorie, din cadrul Universității „Al. I. Cuza” din Iași, fiind repartizat la Institutul de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol” al Filialei Iași a Academiei Române, ocupând un post de cercetător științific, specializându-se în arheologia și istoria medievală, la îndemnul și sub îndrumarea magistrului nostru comun Acad. Mircea Petrescu-Dîmbovița.

Atras spre arheologie încă din anii studenției, în anii care au urmat a efectuat cercetări arheologice în mai multe situri între care menționăm Băiceni-Iași, Dărmănești – P. Neamț, Bârlălești, Prodana - Bârlad, Banca și Grivița, în jud. Vaslui, Siret – Suceava etc.

Interesul pentru cercetările în situri arheologice de epocă medievală a fost dublat, permanent, de atenția acordată cunoașterii în profunzime a izvoarelor scrise. Cercetătorul științific Victor Spinei a completat și confruntat permanent, cu măsură și echilibru, informațiile izvorătoare scrise cu datele oferite de cercetările arheologice, formulând în urma unor analize multiple și temeinice, deseori cu caracter multidisciplinar, concluzii istorice pertinente și credibile, fapt ce l-a impus treptat, tot mai mult, în lumea specialiștilor.

În calitate de cercetător științific a parcurs toate treptele ierarhiei profesionale, respectiv cercetător științific (1966-1990), cercetător științific III (din 1990), cercetător științific I (din 1995). A fost șef al sectorului de Arheologie Medievală (1990-2004), iar din 2003 este director al Institutului de Arheologie, al Filialei Iași a

Academiei Române. Din 1990 desfășoară activitate și în învățământul superior, la Facultatea de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, fiind profesor asociat (1990-1992), conferențiar (1992-1995) și profesor universitar (din 1995 până azi).

A făcut un stagiu de specializare în Germania la Saarbrücken și a avut burse și stagii de documentare în fosta U.R.S.S., Germania, S.U.A., Bulgaria, Polonia, Italia, Marea Britanie, Suedia etc.

Are o bogată și îndelungată activitate științifică concretizată în 11 monografii și lucrări de sinteză, 102 studii și articole, 30 de editii îngrijite sau coordonate, 47 recenzii și 75 de alte diverse lucrări (note, medalioane, rapoarte privind stagiile de documentare etc.).

Din 1990 este conducător de doctorat, iar din 2001 este membru corespondent al Academiei Române.

Este membru în comitetele de redacție a multor periodice de specialitate, iar din 2004 redactor responsabil al publicației, de prestigiu internațional, Arheologia Moldovei; este membru al unor societăți și asociații științifice, din țară și străinătate, între care menționăm Institutul Arheologic German (din 2005) și European Association of Archaeologists, Praga (din 2006).

A fost distins cu numeroase premii, între care premiul „N. Iorga” al Academiei Române, pentru monografia „Moldova în secolele XI-XIV”, susținută ca teză de doctorat, și tipărită în 1982, lucrare care l-a consacrat pe Victor Spinei ca important medievist.

Preocupat îndeosebi de istoria secolele XI-XIV a spațiului este-carpatic al vechii Dacii și pe un plan mai larg al sud-estului european, prof. univ. dr. Victor Spinei se prezintă azi, la 65 de ani de viață, cu un bilanț bogat, stărnind admirație, dar și invidie uneori, fiind un model de muncă desfășurată cu tenacitate benedictină, un exemplu de colegialitate, un remarcabil îndrumător pentru tinerii cercetători.

Prin numeroasele și importante sale lucrări științifice, Victor Spinei este în fapt, un important continuator al unor mari medieviști precum Dimitrie Onciul, Ilie Minea, Gh. I. Brătianu, C. Cihodaru, C. C. Giurescu și mulți alții care au slujit cu credință și devotament exemplar istoriografia românească de ieri și de azi. (I.M.)

numărul doctorilor a crescut debordant mai cu seamă în ultimele decenii, iar fenomenul pare greu de stopat, așa găsi oportunități să se înființeze și la noi, precum în alte țări europene, titlul de doctor habilitat, care să fie acordat cu parcimonie numai celor care fac dovada peremptorie a unor realizări științifice autentice.

I.M. Aveți o bogată activitate științifică concretizată în sute de studii și articole, monografii, lucrări de sinteză etc., multe publicate în țară dar și în străinătate. Totuși ce v-ați fi dorit să mai realizați pe plan editorial-științific și nu ați reușit încă? Altfel spus, aveți pe masa de lucru vreun proiect de mai mare anvergură pentru viitorul mai apropiat?

V.S. Am foarte multe proiecte științifice nerealizate, la care eșafodajul documentar este consistent, dar, din păcate, multe dintre ele au șanse minime să fie materializate prea curând, cu atât mai mult cu cât responsabilitățile mele didactice și

administrative îmi diminuează drastic timpul de lucru. În prezent, am definitivat pentru tipar la prestigioasa Editură Brill din Olanda un volum în limba engleză despre raporturile dintre români și triburile turcice târzii în zorii evului mediu.

I.M. Sunteți membru corespondent al Academiei Române, directorul unui Institut de Arheologie, apreciat în țară și străinătate, profesor universitar, conducător de doctorat, membru în Comisia Națională de Arheologie etc., deci un factor cu mari responsabilități, și deseori un factor de decizie, în elaborarea direcțiilor de dezvoltare ale arheologiei medievale în țara noastră. Care sunt, după părerea dvs., prioritățile pe termen mediu, dar și pe termen lung, ale arheologiei medievale în țara noastră și cum vedeți realizarea acestor priorități?

V.S. Îmi supraevaluez partea de influență, dat fiind că vocile celor ancorați în demersuri cărturărești au o percuție

estompată. Personal militez persuasiv pentru măsuri chibzuite și coerente la scară națională, de natură să asigure un nivel superior efectuării și valorificării săpăturilor arheologice, al publicațiilor de specialitate, al învățământului universitar: cercetarea arheologică necesită modernizare din punct de vedere tehnic și metodologic, îmbinându-se organic cu prospectările cu tentă interdisciplinară; rezultatele săpăturilor trebuie publicate la o cotă înaltă a exigențelor, acordându-se atenție sporită traducerilor lucrărilor în limbi de circulație internațională, în tentativa de a extrage știința românească din spațiul periferic în care se află; forurile competente au datoria să se ocupe riguros de pregătirea complexă a tinerilor specialiști, de crearea unor condiții decente de muncă și de trai pentru cei implicați în activitatea de cercetare etc. etc.

prof. dr. Ioan MITREA

• Cristî Gașpar

Semne și sensuri

Privită din perspectiva subștăntialei pregătiri profesionale, creația și cariera pictoriei, graficienei și muralistei Anca Mușat lasă impresia că ansamblul se așează stenic sub semnul profesionalului. Studiile de teologie ortodoxă îi permit să picteze cu rigori canonice de sorginte bizantină, să conserve și să restaureze bunuri ce aparțin patrimoniului național, să propună complementarității cu modernitatea. În toate acestea vădește aplicație și exprimă un convenit respect pentru erminile athonite, dar și față de tradițiile iconografice românești. Căpelele pictate, tehnica frescerii sau mozaicului, o situează într-o descendență care a impus în timp o vocație pentru readucerea în atenția contemporanilor a valorilor care au generat în spațiul românesc, un mod original de continuitate și de sporire a unui mod de a gândi moștenirea de preț a strălucitului Bizanț. Avem a face, se înțelege cu un Bizanț după Bizanț, așa cum l-au identificat Nicolae Iorga sau celebrul Charles Diehl.

Pe asemenea suport profesional, expoziția de acum din Bacău seamănă cu un fel de exercițiu de libertate, de eliberare a unor energii latente, de

amplificare a unui tip de vizualitate unde spontaneitatea devine elementul caracterizant al creației. Prea riguroasă în demersurile cu pecete de pictură eclesială bizantină, în creațiile de acum simte desigur nevoia unei compensări, o descătușare în raport cu autoritatea seculară a erminilor medievale și o asumare a aventurii imaginii pe cont propriu. Anca Mușat face din tradiție, un reper sacrosanct și din eliberare, un mod de a face saltul către creația marcată de pulsuniile spiritual-culturale ale prezentului.

Tehnicitatea exemplară a restaurărilor și propensiunea către universul propriilor ficțiuni constituie cei doi poli ai unei ecuații artistice, menită să oscileze între respectul față de autoritatea modelelor preexistente și asumarea unei noi identități. Observăm că relația nu este antinomică ci doar complementară, astfel încât artista se simte la fel de bine în spațiul tiparelor și al rigorii și al

orizontului ficțional. Practic, parcursul ei artistic se bazează pe marea lecție a trecutului cât și pe cântecul de sirenă al unei modernități ce nu poate fi ignorată. Arta de a nu confunda domeniile ține de un mod de gândire rațional, prin respect și inventiv, prin soluțiile care nu repudiază surpriza spontanității. Cine îi cunoaște operele cu caracter religios poate fi oarecum surprins de schimbarea de direcție, dar nu va ignora că această opțiune are temeiul unei vocații pentru grafism și culoare.

Expoziția de acum are atuurile unui spirit tânăr, inventiv și disponibil pentru o altfel de arhitectură a imaginii, unde pulsuniile interioare se convertește în dinamică a gestului, într-o veritabilă ferveoare imaginativă. Talentul se asociază concepției ansamblului, care trăiește prin semn și se împlinește prin sens. Evident că sensul se constituie din însumarea în absolut a unor tensiuni intelectuale, care prin

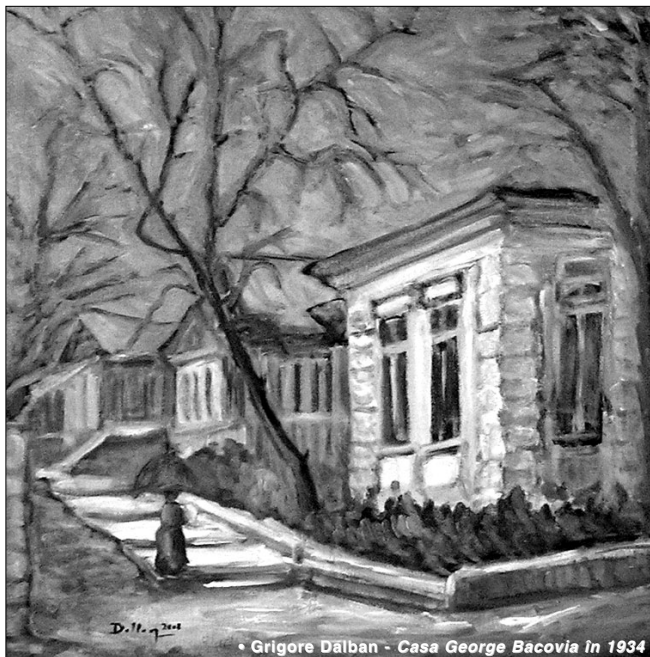
continuitate, se asociază firesc tot spațiului spiritual astfel încât avem a face cu două ipostaze care se leagă prin numitul comun al credinței și creației. Modernitatea viziunii de-acum o plasează în arealul unei altfel de comunicări a sinelui unde verva imaginativă pare și confesiune și dimensiune ludică.

Tehnica de lucru se motivează prin opțiunea unui altfel de dicteu care nu rupe relațiile cu raționalul, dar le ridică pe un alt palier de percepție vizuală și estetică. Chiar dacă elementele figurative sunt diminuate drastic, până aproape de excludere, intervențiile ulterioare cu fragmente specifice tehnicii colajului restabilesc racordul cu ceea ce numim îndeobște realitatea. Aici intervine și dimensiunea socială a mesajului ca o necesitate a restabilirii unor raporturi complexe cu privitorul. Suprafețele deseori transparente, arabescurile liniilor spontane, tensiunea generală a

imaginii generează un veritabil sentiment de parteneriat între artist și destinatarul ideal al operei. Această atitudine îi permite să dialogheze în fapt cu imediatul, dar și cu memoria timpului. Arta ei constă în tendința către echilibru și măsură, între real și posibil. Acest univers proprietate personală are frumusețea gândirii și înțelepciunea gestului. Departe de dicteul automat dadaist, Anca Mușat explorează teritoriile imaginare și nu uită nicio clipă de unde a plecat. De aceea ea va fi însoțită permanent de atracția pentru verbiul grafic motivat prin eclatante suprapunerii de culoare, prin asocieri inspirate cu misteriosul grafism al scrisului, dar și numeroasele intervenții insolite.

Văd în artista Anca Mușat un coleg ale cărui virtuți imaginative, surprinzătoare și motivate prin energia și rafinamentul gestului, se confirmă prin amplitudinea gândului ce devine deseori o idee. A o urma în temeratul ei demers ține de șansa ce nu trebuie nicidecum ratată de către cei care, dincolo de orice retorică, susțin cu adevărat arta tinerilor creatori români.

Valentin CIUCĂ

Orașul Bacău în pictura lui Dan Grigore Dalban

În cadrul Programului de Manifestări Culturale „Bacău 600”, pe 15 august 2008, a avut loc vernisajul unei expoziții de pictură, semnată Dan Grigore Dalban. Proiectul a fost realizat cu sprijinul Primăriei Municipiului Bacău și al Consiliului Local Bacău.

Aflat la a doua expoziție, care însumează 25 de tablouri, ulei pe pânză, pictorul, un suflet nostalgic, iubitor de tot ce e vechi și încărcat de istorie, ne propune un univers tăcut din care nu lipsește Strada Mare a Bacăului de altădată, Portretul lui Bacovia, Casa lui Bacovia, Casa lui Alecsandri ș.a.

Alături de Dan Grigore Dalban au fost expuse lucrări semnate de pictorii Maria Margos, Luminița Parascan, Gheorghe Parascan și regretata Viorica Cocoiu.

Picturile au înnobit holul Muzeului de Istorie „Iulian Antonescu”, din Bacău, gazdă primitoare pentru astfel de manifestări culturale.

Tincuța BERNEVIC

Teatrul "Mihai Eminescu" Botoșani

La aniversară

La cea de a treia ediție a Zilelor Teatrului „Mihai Eminescu”, desfășurată în perioada 1-5 octombrie 2008, s-au sărbătorit 170 de ani de teatru în limba română la Botoșani și 50 de ani de la înființarea instituției teatrale ce poartă numele marelui poet național. Deschiderea stagiunii aniversare a fost atent pregătită, bucurându-se de prezența mai multor oaspeți din țară. Au fost invitați, cu acest prilej sărbătoresc, oamenii de teatru care și-au legat numele de Botoșani, începându-și aici cariera artistică, ei primind în dar o medalie, album aniversar al teatrului și primul volum dintr-o laborioasă cercetare a profesorului Ștefan Cervatiuc. Intitulată „Istoria Teatrului la Botoșani”, cartea este o comandă de suflet, ca să-i spunem așa, a domnului Traian Apetrei, directorul Teatrului „Mihai Eminescu”. Argumentul scris de domnia sa la începutul volumului este unul mișcător. Mărturisind că se simțea dator față de coplesitoarea istorie a spectacolului la Botoșani, și față de generațiile tinere cărora trebuie să li se transmită informația, învățătura, Traian Apetrei prezintă în cuvinte deosebit de calde ampla întreprindere cărturărească, documentată cu acribie, a bunului său prieten, don Fănică Cervatiuc. Un arhivar de autentică stirpe, meritul său fiind acela de a ne face „să înțelegem rolul teatrului în existența Moldovei în granițele firești, accentuând pe starea de spirit care avea să ducă la existența României în limitele geografice normale”. Cum ne propunem să revenim la această importantă apariție editorială, și să ne aplecăm mai des asupra consemnării premierelor de pe scena de la

Botoșani, atât de încărcată de istorie, de nobilă simțire românească, mai notăm că programul debutului de stagiu 2008-2009 a fost unul bogat, cu spectacole interesante, care au captat atenția publicului. Alături de producțiile teatrului gazdă au fost prezentate spectacole din București, Iași, Bacău. Vom scrie mai pe larg despre evenimentul botoșănean, când vom primi articole de la colaboratori care au fost martori ai Zilelor Teatrului „Mihai Eminescu”, excelent organizate, din câte am putut să-mi dau seama, stând numai o seară acolo. Se vede treaba că Thalia este îndrăgită acolo, prețuită așa cum merită, la fe ca și slujitorii ei devotați, diriguitorii urbei fiind oameni de suflet și de simțire, responsabili față de destinul unei instituții emblematice pentru Botoșani. (C.M.)

• Scenă din spectacolul „Un domn pribeag” de N. Iorga, stagiunea 1977 - 1978

Colocviile Revistei Ateneu s-au desfășurat anul acesta în perioada 10-11 octombrie, stând sub semnul împlinirii a 600 de ani de la prima atestare documentară a Bacăului. Organizatori au fost Revista Ateneu, Consiliul Județean Bacău, cu sprijinul Primăriei și Consiliului Local. Două au fost momentele mai importante care au marcat evenimentul. Primul a constat în dialogul cu tema *Lecturi în palimpsest. Reevaluări în orizontul actualității*, ce a avut loc la Facultatea de Litere a Universității din Bacău, cu o participare numeroasă – oaspeți ai colocviilor, oameni de cultură, profesori universitari, studenți, jurnaliști, între ei aflându-se Constantin Călin, C. Th. Ciobanu, Elena Ciobanu, Doina Cmeciu, Ioan Dănilă, Cornel Galben, Adrian Jicu, Marius Manta, Carmen Mihalache, Anca Mizumschi, Dan Perșa, Alin Popa, Ștefan Radu, Violeta Savu, Dan Stanca. Pornind de la ideea rescrierii istoriei, inclusiv a istoriei literaturii și subînțelegând că re-evaluările critice privind literatura română aduc o nouă perspectivă în orizontul actualității, s-a ajuns la discuții antrenante. Al doilea moment important a fost găzduit de Centrul Internațional de Cultură *George Apostu* din Bacău, unde s-a continuat dialogul și s-au acordat premiile revistei pentru 2008. Premianții acestui an au

Bacău 600

Colocviile Revistei „Ateneu”

foto: Anca MIHĂILĂ

fost: Premiul de Excelență: **C.D.Zeletin**; Premiul pentru proză: **Dan Stanca**, pentru romanul „Noaptea lui Iuda”; Premiul pentru poezie: **Anca Mizumschi**, pentru volumul „Poze cu

zimți”; Premiul pentru critică și istorie literară: **Antonio Patraș**, pentru „Ibrăileanu. Către o teorie a personalității”. Premiul special al juriului a revenit cunoscutului artist plastic

Constantin Ciosu. A fost acordat și un Premiu pentru mecenat în cultură, domnului **Mircea Nicolae Rusu**. Juriul a fost alcătuit din redactorii revistei *Ateneu*. Cu ocazia decernării premiilor au avut loc și prezentări ale cărților invitaților la Colocvii. Universitarul Liviu Druguș a vorbit despre cartea Luciei Olaru Nenati, *Arcade septentrionale*. George Genoiu a fost prezentat de Marius Manta, care s-a referit în mod special la volumele *Dinozaurul și libelula* și *Jurnalul senectuții*. Dan Perșa a făcut o incursiune în temele recurente ale romanelor lui Dan Stanca. Carmen Mihalache a vorbit despre C.D. Zeletin și ultima sa apariție editorială, *Principesa Elena Bibescu, marea pianistă*. Volumele de poezie *Poze cu zimți* de Anca Mizumschi și *Mergându-mă* de C.Th. Ciobanu au fost prezentate de Violeta Savu și Adrian Jicu. Ca de fiecare dată, alături de revista „*Ateneu*” au stat buni prieteni, sponsorii generoși: domnul Mircea Nicolae Rusu (S.C. Hydroconstructia S.A.), domnul Ioan Chiriac (ROLEX Bacău) și alții, față de care ne exprimăm întreaga noastră gratitudine. (Red.)

C.D. Zeletin

Iubiți colegi,

Am fost și am rămas prieten și colaborator al *Ateneului* încă de la începutul reinvierii lui de acum câteva decenii. Deși trăiesc departe de tinuturile mele natale, de băcăuani, mă aflu permanent într-o frățietate subtilă cu prețioșii lui colaboratori și cu cei care l-au condus și îl conduc. Îi citesc pe scriitorii care publică în această excelentă revistă și le admir scrisul. *Ateneu* este o revistă din ce în ce mai bună, în rezonanță cu pasul artistic cel mai avansat al vremii, cultivând scriitorii vibranți și de talent.

Neputînd să fiu de față, astăzi, la o zi atât de importantă, în care sunt onorat, mulțumesc revistei *Ateneu* și prietenilor ei pentru distincția conferită și îi asigur de întreaga mea afecțiune.

Antonio PATRAȘ

„*Bacău, pământ cult*” - cu aceste cuvinte pline de recunoștință își alintă urbea dătătoare de inspirație poetul „Plumbului” în ale sale tardive „divagări utile”, ciudatele confesiuni înregistrate și apoi transcrise pentru veșnicie cu înfiorată pietate de credincioasa Agatha, zăna cea bună a genului însingurat și nefericit. A trecut timpul, cum se zice, ca gândul. Și totuși, lucrurile nu s-au schimbat prea mult de atunci încoace. Altfel dat sălaş binecuvântat al „băcilor” sălbatici, îmlânziți însă de șiretenia unor localnici cu chef de viață și de trai liniștit (după cum ne relatează istoricii), așezat sub semnul fast al conjuncției dintre iubitorul de sânge Zamolxe și iestet-jucăușul Hermes, Bacăul a rămas într-adevăr, până în zilele noastre, un „pământ cult”, fie și pentru simplul motiv că figura legendarului bard, luând locul vechilor zei, întreține pe mai departe focul viu al credinței. Dar nu e numai atât. Așa se face că, deși sărbătorit oficial în fiecare an de către întreaga comunitate, Bacovia, care a devenit pentru mulți intelectuali băcăuani mai important ca sfinții din calendar, n-a mai ținut capul de afiș al zilelor revistei „*Ateneu*”, principala publicație culturală din zonă. „*Erezia*” se datorează, evident, organizatorilor, dornici să scoată evenimentul din orizontul provincial, îngust, al intrunirilor convenționale, cu indivizi dubioși, sticloante și belșug inutil de vorbe mîrosind a tămăie proastă. Camuflînd discret inevitabilele ecouri... bacoviene sub genericul inspirat al „lecturilor în palimpsest”, infatigabilă

Carmen Mihalache a izbutit să dea momentului festiv un aer salubru, plăcut, de autentică vibrație intelectuală, prin eleganta prezentă feminină și admirabilul discurs al domniei sale – un discurs alert,

seducător (susținut, e drept, și de vocea cu nobilă rezonanță), însă de o sobrietate atică, îndemnând și pe ceilalți participanți la înțeleapta cumpătare.

În această atmosferă de jubilație austeră a spiritului mi-a fost înmănat premiul pentru critică și istorie literară, într-o sală frumoasă, găzduind un public de calitate, intelectuali subțiri, printre care am recunoscut pe Adrian Jicu, colegul de la universitate, autor al unei excelente cărți despre H. Sanielevici anunțată deja la Cartea Românească, pe Dan Bogdan Hanu, rafinatul poet de la Iași, pe Dan Perșa, prozatorul de mare talent și, deopotrivă, omul cu suflet de aur, pe Dan Stanca, premiat și el, cu infinit mai multă îndreptățire, pentru deja monumentală-i operă, și pe atâția alții, scriitorii remarcabili, oameni de litere și de cuvânt. Nu pot să închei fără a mulțumi colegilor din redacția revistei „*Ateneu*” pentru premiul și fără a-i felicita pentru calitatea minunatelor isprăvi intelectuale de care se tot fac vrednici de la o vreme încoace. Adevărat, în palimpsest Bacovia e parcă mai viu ca oricând...

Anca MIZUMSCHI

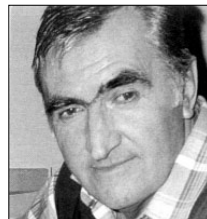
care participă au ocazia de a schimba idei și vorbi cu autenticitate despre preocuparea comună pentru artă.

Doresc din tot sufletul redacției revistei *Ateneu* să aibă puterea și consecvența de a organiza și în viitor colocviile la același nivel de exigență și le doresc mult succes.

Constantin CIOSU

Pentru mine e mult mai ușor să desenez decît să vorbesc. Mă onorează acest premiu din partea prestigioasei Reviste *Ateneu*. Este primul premiu important pe care îl primesc în Bacău.

Mulțumesc redacției și cititorilor care mi-au suportat desenele în revistă.

Dan STANCA

Deși la ora actuală vorbim din ce în ce mai des despre criza instituției premiului literar, iată că revistele continuă să persevereze întru aceasta, ceea ce este un lucru bun, chiar foarte bun pentru că nu este altă cale de a combate blazarea decît aceasta de a premia autori și astfel să-i motivezi, iar ei să scrie mai departe. Trăim, fără îndoială, într-un climat al devalorizării dar asta-i situația, cum să ne opunem? Soluția este una singură: munca și răsplata muncii. Premiile sunt o răsplată, revista *Ateneu* nu abdică de la acest principiu sănătos și are noblețea să înoate împotriva curentului. M-am bucurat mult primind acest premiu mai ales că înaintea mea cei care au fost premiați sunt autori valoroși. Aceasta arată că Revista *Ateneu* nu lucrează la întămplat, are criterii și vrea să țină sus stacheta evaluărilor. Sper ca premiile Revistei *Ateneu* să aibă viață lungă și aș dori ca la ediția viitoare să fiu invitat, chiar dacă evident nu o să mai fiu premiat.

La început de octombrie (între 5 și 10 ale lunii), Teatrul pentru Copii și Tineret „Lucașfăru” din Iași ne-a pofțit la festival. Nu la unul oarecare, ci la un festival internațional, bine gândit, stând sub semnul generos al dialogului între culturi. Și al diversității, bineînțeles. Au fost invitate pe scena ieșeană trupe din București (Teatrul Tândărică), Cluj Napoca (Teatrul Puck), Galați („Gulliver”), Sibiu (Teatrul Gong), Târgu Mureș (Teatrul Ariel), Botoșani (Teatrul Vasilache), din Cipru, Elveția, Indonezia, Rusia, Spania, S.U.A., Ucraina. Timp de aproape o săptămână, publicul, divers și el, cuprinzând oameni de toate vârstele, copii, adolescenți, tineri, adulți, a avut prilejul să vadă spectacole felurite, realizate într-o largă și bogată paletă a modalităților de expresie. Cum se întâmplă cam des în ultima vreme, n-am reușit să mă rup de redacție și de alte îndatoriri decât pentru două-trei zile, așa că am prins doar câteva reprezentanții. Dar ce-am văzut a fost o încântare! Chiar în prima zi, la deschiderea festivalului, Teatrul „Lucașfăru” a prezentat în premieră absolută „Vrăjitoarea pofcioasă” de Dan Lungu, o poveste contemporană foarte bine scrisă, cu sprinteneală de condei, imaginație, prospețime, umor și cu morală abil strecurată în țesătura câtorva cunoscute fabule, care „joacă” și ele în piesă.

Puterea Cuvântului care a însuflețit lumea, (căci la început a fost Cuvântul) este „pusă în scenă” cu inventivitate și mult farmec, lui asociindu-i-se o putere modernă, actuală, cea a telecomandei. Că tot trăim într-o societate a spectacolului, în care principalul divertisment este cel oferit de micul ecran, la îndemâna tuturor. Eroi piesei lui Dan Lungu sunt doi copii, Ilinca și Rareș, care se ceartă de la o telecomandă, fiecare voină să o stăpânească doar el, pentru a-și alege programele preferate la televizor. Pun la cale un concurs „cine inventează țara cea mai frumoasă” (ce temă extraordinară, și cu subtext, nu-i așa?), câștigătorului urmând să-i revină mult disputatul obiect. Băiatul își imaginează o țară cu o vrăjitoare pofcioasă și aceasta chiar se și întrupează odată rostite vorbele ce-o „conțineau”. Nu e însă o vrăjitoare clasică, rea, diformă, ci o arătare nostimă, haioasă, atașantă, poznașă. Culmea este că, prinzându-se rapid în joc, vrea și ea să înhațe telecomanda. În fine, în cursul aventuroasei călătorii

Iași

Sărbătoare teatrală pentru oameni și păpuși

• Scenă din „Furtuna” de W. Shakespeare

(cu valoare inițiativă) pe care o întreprind cei doi copii, ei află o mulțime de lucruri noi, cunosc creaturi desprinse din lumea multicoloră a fabulelor și din întâmplările și situațiile înfățișate trag învățături utile pentru viață.

Totul se sfârșește cu bine, în veselie, vrăjitoarea descompunându-se când Rareș va găsi formula magică pentru asta. Fiindcă (și asta e morală!) cine a inventat vrăjitoarea trebuie să știe și cum să scape de ea, așa după cum cine sapă groapa altuia... Nu strică niciodată să ne amintim. Scris special pentru „Lucașfăru”, textul prozatorului Dan Lungu a fost pus în scenă de regizorul Ion Ciubotaru, în scenografia expresivă a lui Mihai Pastramagiu. Interpretii rolurilor principale sunt Beatrice Volbea (Ilinca) și Emanuel Florentin (Rareș), foarte nimeriți în rolurile lor, în Vrăjitoarea pofcioasă evoluând, cu mult lipici la public, experimentata actriță Cristina Anca Ciubotaru.

Tot Teatrul „Lucașfăru” a oferit publicului un impresionant spectacol, de

mare forță imagistică, vizuală, după „Furtuna” lui W. Shakespeare, adaptarea textului și regia fiind semnate de Bogdan Drăgulescu. Opțiunea repertorială pentru capodopera „divinului brit” este mai mult decât un fapt vrednic de prețuire, ca și cutezanța acestei întreprinderi nu lipsită de riscuri. Pentru că este vorba despre o variantă scenică gândită anume pentru teatrul de animație, dorită a fi accesibilă înțelegerii unor spectatori de vârstă mică. Insula magică a lui Prospero, acel spațiu neliniștit, plin de ciudățenii, devine un captivant „teatru de păpuși însuflețite” (din matca acestei idei s-a născut montarea lui Bogdan Drăgulescu), un labirint de povești surprinzătoare. Spectacolul este unul pe deplin izbutit, toate compartimentele sale funcționând armonios, scenografia (creație spectaculoasă, deosebit de creativă a Danielei Drăgulescu), mișcarea (Alice Ștaier) muzical, (Liviu Prossi). O echipă actoricească excelentă însufletește reprezentatia, ce-l are drept prim-regizor și coregraf al mișcării

pe Prospero, figurat cu bune mijloace de Viorel Vîrlan. Fiica sa, Miranda, este Doina Iarcuczewicz, Beatrice Volbea e duhul duh al insulei, Ariel – interpretări atent elaborate, sensibile. Întru totul remarcabile mi s-au părut realizările lui Adrian Buliga (Caliban, Ferdinand) și Liliane Mavriș Vîrlan (Sebastian, Ceres și un savuros Trînculo), dar toată distribuția este una de ispravă.

„Furtuna” este o montare ambițioasă, complexă, cu actori care joacă la vedere, cu păpuși și marionete supradimensionate, într-o viziune esențializată, semnificativă, de o notabilă plasticitate.

Un spectacol ieșit din comun, făcut ca să te pună pe gânduri, să te dezmoștească, scoțându-te din rutină, a fost cel al Companiei Fa Pt din Iași, realizat în parteneriat cu Teatrul „Lucașfăru” și Universitatea de Arte „George Enescu” Iași.

4 x 4 este un proiect plin de energie, de idei necontrafăcute, provocator. Alexandra Badea conduce cu mână sigură un dispozitiv multidisciplinar, un viu, original, tulburător spectacol instalație, traseu, care se desfășoară într-un spațiu neconvențional, labirintic, - Baia Turcească din Iași. Au lucrat cu multă determinare, cu trager de inimă în această Fabrică de Artă și Producție Teatrală, artiști cu specializări diverse, Radu Ghilaș, Cristina Bodnărescu, Ana Hegyi, Denisa Pîrtac, Vlad Baba, Cristina Florea, Florin Caracala, Alin Popovici, Bogdan Damian (coloana sonoră) Bogdan Vătavu (video). Inclus în programul Rezident Art (susținut de Primăria Municipiului Iași), acest spectacol foarte creativ, dând în cloț de idei, de sentimente, trăiri, este o măruntă a unor tineri artiști pentru care indiferența față de ce se întâmplă în jurul lor, în societate, este un păcat major. Ei au ales să aibă atitudine, să nu stea, apatic, cu mâinile în sân, iar treaba înfăptuită de ei este una mai mult decât demnă de luat în seamă.

Am mai văzut la festivalul ieșean un spectacol plin de poezie, cu suflu de geneză, el chiar înfățișând o cosmogonie de sorginte mayașă. Este vorba despre „Facerea lumii” (după o legendă din „Popol Vuh”, cartea sacră a culturii Maya), de la Teatrul „Gulliver” din Galați, în regia lui Attilia Vizauer, cu Stelian Stanca în rolul Povestitorului.

Foarte divers în expresie, aducând în scenă povești mai vechi sau mai noi, cu semnificații general-umane, Festivalul Internațional de Teatru pentru Copii și Tineret de la Iași a fost o invitație la comunicare, la dialog deschis, sub semnul unei fecunde alterității. O manifestare cu un program amplu și atractiv (menționez și lansarea volumului „Antologia dramatîs”, care ne propune trei autori ieșeni, Dan Lungu, Cătălin Mihuleac, Lucian Dan Teodorovici, cunoscuți prozatori, acum în ipostaza de dramaturgi, selecția textelor și prefața aparținând Oltei Cîntec)

Starea de sărbătoare instituită de Festival a fost una minunată (ca o „nuntire de fluturi”, cum sună imaginea gingaș involburată folosită de scriitorul Ioan Holban, directorul Teatrului „Lucașfăru”) declanșatoare de energii benefice minții și sufletului, deopotrivă, creând legături afective (despre care vorbea Micul Print) între oameni mici și mari, între artiști și spectatorii veniți la teatru ca să se bucure, să trăiască momente de emoție. Începutul e bun și frumos, totul este ca Festivalul să continue, ceea ce eu îi doresc din toată inima!

Carmen MIHALACHE

• Scenă din „Furtuna” de W. Shakespeare

Joris-Karl Huysmans rămâne un autor prea puțin cunoscut de publicul românesc. Îmi aduc aminte că i-am tot căutat cărțile în timpul studenției dar ca un făcut – vorba ceea! – s-au ascuns în permanentă. Anticariatele nu acceptau să îmi îlesnească întâlnirea cu numele său, librăriile erau mult prea ocupate să înțeleagă dacă mai rămân rentabile într-o țară unde se vehicula teza că se citește din ce în ce mai puțin iar străinătatea zâmbea de sus și de departe la micile morturi pe care le mai încercam. La drept vorbind, maniera lui Huysmans este de-a dreptul încântătoare, în special pentru primele vârste ale lecturii critice. Acum, după atâta timp în care au tot avut răgaz să se așeze diferite grile de lectură, Huysmans rămâne doar un extravagant cult, ce te invită la salturi imaginare și la exerciții de aducere-aminte, vizavi de numeroase „obiectivări” culturale. Nu mai poate fi nici pe departe genul de scriitor care să îți influențeze însăși existența. Întâlnirea s-a produs prea târziu! Această invitație înspre o lectură aparte, marca Huysmans, o fac mai degrabă dintr-o motivație didactică. E poate ușor regretabil că încă din liceu și se formează o părere trunchiată despre ideea de decadentă literară. Mai ales în zilele noastre, aplicabilitatea unor asemenea terminologii literare tinde către zero. În varianta bună, vei avea „satisfacția” nedorită ca vreo minte binevoitoare și îndelung scormitoare să îți echivaleze

literaturbahn

Marius MANTA

Extravaganță, fin de siècle

decadența literară prin câteva nume: desigur, câțiva poeți francezi. Dacă însă te gândești să problematizezi această realitate culturală, s-ar putea să rămâi cu totul neînțeles. Căci ce legături să existe pentru elevul / studentul (de mijloc) zilei de azi între decadentă, simbolism, impresionism, baroc, etc.? Una prea puțin evidentă!

Și totuși... cum încercarea moarte n-are, vom spune că acea ostentație a privirii, acea nevoie de a te acoperi de lumină artificială e ușor regășibilă de-a lungul romanului „În răspăr”. Planurile printre care are loc falsa acțiune se mișcă nevrotic, oferind cititorului o măturie netrucată a realității literare de la „sfârșit de secol”. Romanul este o punte de legătură atât în creația autorului cât și în literatura universală. În proză, nu cred să aibă rival în a surprinde mai adecvat maniera decadentă. De fapt, se înțelege, proza lui Huysmans este profund lirică; ea fuge de rațiune, fuge de anumite tipologii literare, nu acceptă o secvențialitate comună, spațiul ori reperele temporale sunt aduse în discuție doar pentru a crea o falsă impresie. În rest... rămâ-

ne poezie, un lirism „de marcă înregistrată” ce te surprinde, dar îți spune că decadenta nu înseamnă doar Baudelaire & Co.

Des Esseintes, protagonistul pseudo-romanului, își falsifică propria existență. Faldurile ce îi acoperă fiecare clipă îi conferă totuși un soi de libertate. De altfel, libertatea de care vorbesc este una mirobolantă, într-atât de mirobolantă încât, paradoxal, și ea se zbate în umbra luminii artificiale.

Textul s-ar preta unei pelicule moderne. Cinematograful, cu magia și posibilitățile lui actuale ar reuși să surprindă prin varii efecte ceea ce și-a reprezentat Huysmans. „Mofturile” lui des Esseintes sunt dintre cele mai neîntâlnite: pereții castelului sunt îmbrăcați în catifea neagră, lumânările sunt aprinse după un anumit ritual, cei doi servitori (singurii într-un întreg castel) au dreptul să pășească doar ziua, atunci când stăpânul doarme, printre lucrurile nefolositoare se numără o broască țestoasă a cărei carapace este acoperită cu o platoșă din aur, confecționată la unul dintre cei mai buni bijutieri ai orașului, etc. Pentru

conformitate, am să las textul să vorbească: „Dobândise o reputație de excentric, pe care o întărise îmbrăcându-se cu costume de catifea albă, cu veste țesute cu fir de aur, punându-și, în loc de cravată, un buchet de violete de Parma în deschizătura cămășii, oferind oamenilor de litere dineuri amintind de cele din secolul XVIII, sau organizând mese funebre pentru cea mai neînsemnată neplăcere. În sala de mese tapită în negru, cu vedere în grădina subit transformată, arătându-și aleile pudrate cu cărbune, micul bazin înconjurat acum de un ghizd de bazalt și umplut cu cearneală, umbrit de chiparosi și pini, cina era servită pe o masă de față neagră, presărată cu vase cu violete și panselă, la lumina candelabrelor care ardeau cu flăcări verzi...” Asemenea descrieri se întâlnesc aproape în fiecare pagină.

Neînțelegând nimicnicia lumii contemporane, apreciind doar în parte trecutul și pe ai săi strămoși ce îi conferiseră statutul de aristocrat, des Esseintes e un om ce se retrage în permanentă în pro-

pria-i imaginație. Acolo se consumă, episod cu episod, faptele universului său, din care iese doar de câteva ori, pentru scurte escapade către realitate.

Undeva către sfârșit, sufocat de puterea iluziei, ademenit de realismul romanelor lui Dickens, încearcă să ajungă în Londra. Deși își pregătește minuțios călătoria, nu ajunge decât până în gara unui oraș de legătură. Episod grotesc, dornic de a înțelege cât mai bine Londra, caută cel mai bun ghid pe care îl cumpără și asupra căruia începe să mediteze. Într-un sfârșit, pierde de bunăvoie trenul și re-împăcat cu sine, se hotărăște că realitatea nu merită niciun favor, drept pentru care se întoarce la castel, de unde va pleca în mult mai multe călătorii imaginare: „În fine, ce aberație m-a cuprins de am încercat să-mi reneg vechile idei, să condamn fantasmagoriile docile din creierul meu, și să cred, ca un adevărat pui de pasăre, în necesitatea, curiozitatea și interesul unei excursii? [...] se întoarce cu geamantanele, valizele, cuverturile, umbrelele și bastoanele, la gara din Fontenay, resimțind istovirea fizică și oboseala morală a omului care se întoarce acasă după o călătorie lungă și periculoasă”.

Acasă înseamnă pentru el, după cum am zis, un mediu în care își poate imagina noi pasiuni. Dintre acestea, dragostea pentru pictură, muzică și mai ales pentru plante, în special pentru cele carnivore, îi ocupă o bună parte din timp. Acum e momentul când autorul își permite digresiuni culturale complexe, ce sunt interesante prin raționamente bizare și care se hrănesc din „datele” unui sânge nobil.

Opium, hașis, laudanum - sunt doar câteva din încercările de a evada. În ciuda tuturor, des Esseintes rămâne captiv imaginației. „În răspăr”, rămâne un text sobru, care îți capacitează intuiția: „Mișcarea i se părea de altfel inutilă și imaginația părea să poată înlocui cu succes realitatea vulgară a faptelor. După părerea lui, era posibil să multumești dorințele considerate cel mai greu de satisfăcut în viața normală, printr-un ușor subterfugiu, printr-o sofisticare aproximativă a obiectivului pe care aceste dorințe îl urmăreau”. Stilistic, nimic de comentat. E perfect! E proză, și e decadentă!

S.C. HYDROCONSTRUCTIA S.A.

SUCURSALA "MOLDOVA" BACAU

BACĂU - ROMÂNIA, str. Izvore 1 bis, Cod 600170
www.hydroconstructia.com; E-mail: hydrocon@rdslink.ro
 Tel: ++40(0234)531700 - Fax: ++40(0234)570894; ++40(0234)531911

C.H.E. Poiana Teiului

C.H.E. Movileni

Alimentare cu apă, Parva
jud. Bacau

Stație de epurare, Faraoni
jud. Bacau

Canalizare și stație de
epurare Podu Turcului
jud. Bacau

Tradiție și modernitate

OBSERVATOR CULTURAL

2-8 octombrie 2008

De această dată vom parcurge revista începând cu ultimele sale pagini. Astfel, deloc dezinteresați de scandalurile provocate printre alții și de Institutul Cultural Român, rămânem atenți la Ovidiu Șimonca și Diana Dochia (istoric de artă, General Manager ANAID Art Gallery). Despre „Zilele culturale românești în Bazinul Ruhrului”, Ovidiu Șimonca scrie poate chiar prea așezat. Până la urmă, de acord cu domnia sa – nu contează atât de mult numele celor doi artiști care au expus – dar, cu siguranță, nu poate să ne rămână indiferentă coparticiparea ICR-ului care a girat importantul proiect cu o sumă fabuloasă pentru majoritatea evenimentelor culturale autohtone, aproximativ 39000 euro. Dar expoziții și-au făcut datoria, așa cum au crezut ei că este mai bine; întrebările, desigur, retorice, de la sfârșitul articolului, punctează o apetență pentru neprofesionalism. Câte cronici a strâns evenimentul mai sus menționat? În ce colț al netului zace site-ul dedicat aceleiași manifestări? Care a fost motivația reală a unei expoziții penibile? Diana Dochia lămurește întrucâtva preferința celor din fundația Danubium dar și a celor de la ICR pentru Alexandru Rădvan și Sorin Tara. Ambii sunt deținătorii unor premii importante în lumea artelor plastice, ambii beneficiază și de alte expoziții, precum și de o pregătire solidă în domeniu. Totuși, din reacțiile stărnite și în alte publicații, ori dinspre alte persoane ce sunt familiarizate cu tendințele actuale ale artei, îmi continui nedumerirea în fața unui pseudo-eveniment al cărui rost a fost stricat peste noapte de curiozitatea unor jurnaliști. Cât despre artă... poate într-o altă viață, acolo unde la intrare vor fi înrămate diplomele docte. Auf wiedersehen!

Vitrabilia

nr. 3-4, septembrie 2008

Revista ne-a obșnuit cu apariții trimestriale, de bună calitate. Și acum, materialele prezente se subsumează generoasei sintagme Bacău 600. Constantin Ciosu este prezentat de către Alexandra Titu printr-o relație de facto - „caricatura și determinismul istoric”. Am reținut despre premiantul revistei *Ateneu* că „aparține aceluși segment al artei care, direct înrădăcinată în realitate, se distanțează critic de seducția, sublimul ei ipotetic, dramatismul și măreția ei, nu

pentru a o idealiza, lecturând-o printr-una dintre aceste calități ce valorizează umanul”. În paginile revistei revin cu pagini ce au caracter memorialistic Eugen Uricaru, Cristian Teodorescu. Articole ce se leagă de subiectul Bacovia – Bacău precum „Nostalgii” de Claudia Voiculescu, „Scolariataa lui George Bacovia” de Mircea Coloșenco. Dar vom trece și la „Savantul Ion Simionescu – primul băcăuan președinte al Academiei Române” ori „Băcăuani, membri ai Academiei Române” de Ioan Mitrea. Adrian Jicu ne incită prin „Vasile Alecsandri, evreu sau antisemit?”, pentru ca Ioan Holban să descrie intersecții textuale la „scritorii de azi”. Constantin Prut ne propune câteva din fișele unui „Dicționar de artă balcanică”, între care îi zărim pe cunoscuții Birzu Zamfira, Nedelcu Liviu și Zărnescu George. Tot interesați de sertarele cu fișe sunt și Constantin Călin ori Cornel Galben. Ovidiu Genaru preferă în continuare postura lirică a fantelii de mahala, oferind un Bacovia propriu. Interesant și suplimentul „Parfum de Bacău”, care propune în oglindă imaginile unui Bacău interbelic cu cele actuale.

Viata Românească

nr. 8-9 / 2008

Nicolae Prelipceanu ne prezintă un pseudo articol program. Justificat, lămurește lumea literară că *Viata românească* ar trebui să intereseze nu printr-un motiv de scandal ci prin firescul actului de cultură. Cel din urmă este soos în evidență atât prin implicarea mai dinamică a unor critici tineri, cât și printr-un amestec bine dozat de filosofie, literatură, istorie, etc. Restitutio – Benjamin Fondane și „Rimbaud Vântură-Lume”. Fragmente reproduce în revistă constituie partea inedită a volumului proiectat de Fondane și dedicat poetului francez. Despre clasici se poate scrie ori ușor interesant, ori catastrofal. Ei bine, de această dată, Ion Pop realizează câteva pagini remarcabile despre psalmii argezieni, în „Dumnezeul ascuns, poezia prezentă”.

Ion Zubașcu prezintă ancheta revistei *Viata Românească* „Scritorii și Biblia”, anchetă la care iau parte Gaal Aron (Ungaria), Leo Butnaru, Dan Stanca, Gheorghe Schwartz. Din păcate, Ion Bogdan Lefter rămâne plat și atacă cu prea multă energie subiecte ce s-au tot dezbătut pe mica scenă literară. Și chiar... cum stăm la anul 2008? Se știe, analizăm raportul „efervescentă editorială versus producție literară sub-

țire”. Violentele textelor, o mică încercare de a stabili rolul colecției *Ego* de la *Pollrom...* până la noile valuri tinere. Enumerație...

M-am bucurat foarte mult când am reîntâlnit semnătura lui Radu Aldulescu – „Zile de târg cu scriitori” dar și a lui Bogdan Crețu „Oasele tari ale criticului”.

Luceafărul

1 octombrie 2008

Din numărul de față nu am să mă opresc decât la două nume, din ce în ce mai vehiculate în ultimele zile.

Primul, cel al lui Horia Gârbea, e legat de volumul apărut la *Cartea Românească* „Trecute vieți de fanti și birici (Viața și, uneori, opera personajelor)”, prezentat de către Dan Cristea. Plecând de la o pastişă, titlul ales de autor descoperă cheia jovială și raporturile de joc cultural subsidiare textului. Prezentarea lui Dan Cristea te îmbie să cauți în librării cartea semnalată, plecând de la ideea că de această dată este tipul de reprezentare a personajului ca persoană sau ca subiect. Privind lucrurile din acest unghi, asistăm la un demers unitar, nelipsit însă de originalitate ori transparență. Până la urmă, „curiozitatea aplicată, plăcerea gloriei și a inventurii, spiritul ludic, născocitor”, dar și cunoștințe mai aprofundate într-un domeniu (jocurile, construcțiile, computerul, istoria militară) par să constituie motivațiile de bază din demersul lui Horia Gârbea”.

Cel de-al doilea nume este al Cătălinei Cadinoiu. Din ce în ce mai prezentă în viața literară, este poate figura feminină cu cea mai energică apariție: „Paramele vaporului alb s-au legat de ponton / când îmi aranjam unduirile neutre într-un osuar cu fereastră / pe vreme de uitare, de gară pustie / în timp ce ancora se înfingea adânc / în gheza unor maluri neinițiate în sfârșituri. / Când a sunat ceasul am vărsat valurile din osuar în Dunăre / din minutare se scurgea terebentina / am pândit călătoria să coboare, / gol fiind de tot ce s-ar deteriora / îi puteam vorbi în majuscule / cu picioarele sprijinite de turlele bisericii. / Stăteam unul lângă celălalt ca bunicii mei / așteptând să le tai unghiile. / Vaporul alb nu acostează la pontonul albastru / decât sub constelația Scaunul-lui-Dumnezeu / când șamanii și inchiștorii stau urmă lângă urmă, / cu capetele sprijinite de același spătar” („Vaporul alb”).

TRIBUNA

1-15 octombrie 2008

Oana Pughineanu are în agendă câteva date, mai mult sau mai puțin statistice, cu privire la noțiunea de revistă culturală. Cu umor negru, ajunge ca prin ajutorul unui contraargument să fie de acord că preferința marelui public pentru „Cosmopolitan”, „Femeia de azi” etc. este de înțeles și că discursul cultural este unul aproape inexistent. Dacă „toți scriitorii români sunt morți” – după cum crede majoritatea elevilor dintr-un liceu – atunci vina pare să ne aparțină. La urma urmelor, partea care trebuie să fie activă și să ofere motivația unor asemenea lecturi nu este interesată decât de a produce fenomene de artă kitsch, acumulări de cuvinte sfârșitoare, lăsând pe ultimul loc ceea ce este cel mai important: sensul. Mai sus vorbeam de Cătălina Cadinoiu. Iată-o și aici recenzată de către Ștefan Manasiu! Poeta este fără îndoială talentată și „reusește, în câteva rânduri, să construiască versuri memorabile. Pe care le anulează și le masacrează însă cu inverșunarea tinereții”. În continuare, avem pagini foarte bine „puse la punct”. Thomas Pynchon în prezentarea lui Rareș Moldovan și Pier Paolo Pasolini, în prezentarea lui Claudiu Komartin. Vianu Mureșan scrie despre Orhan Pamuk care se pare că a declanșat o adevărată isterie în spațiul traducerilor. Lucia Roman se ocupă de fetele Vienei, „un oraș fără proză și un oraș taciturn”.

Plumb

nr. 18, septembrie 2008

Plumbul se află, așa cum era firesc, sub semnul lui *Bacovia* – 127. Pe a doua pagină, Grigore Codrescu cu o analiză pertinentă asupra poemelor profesorului buzoian Nicolae Pogonaru. Calistrat Costin ne învață rolul mecenatului în cultură și stabilește proveniența termenului, pentru ca în penultima pagină să se oprească asupra unor valori europene ce au provenit dinspre mult prea blamatul târgușor al Bacăului. Gheorghe Dalban reface un itinerar spiritual la „apa lerihoanului”, în timp ce Dumitru Brăneanu se ocupă de Nenea lăncu al anului 2008. Despre politică cu fundițe și false raze de speranță! Cu adevărat interesant pentru „o istorie a locului” cele semnate de Cornel Galben – „Frații Budu”. Ozana Kalmuski-Zarea scrie despre „cazul Mozart” plecând de la scrisorile acestuia editate de Humanitas, o carte dragă și nouă, recenzată la

momentul apariției. Mai semnalăm un medalion liric Lucian Măniulescu din care voi transcrie „Plecarea din copilărie”: „Mi-am îmbrăcat aripile străme de duminică, / Apa sfășiată de păstrăvi am vârat-o într-o lacrimă / Am îndesat munții prin buzunare / Și ghiozdanul l-am umplut cu urși și căprioare, / Apoi am zis: «Săru’ mâna mamă și tată, / Eu plec să învăț cititul, și socotitul, și muritul!...» / Prin văzduhul satului spart se vedeă înfișul”.

OGLINDA literară

nr. 81, septembrie 2008

Gabriel Fonica nu se dezmințe: „Viața cotidiană, cu toate ale ei, ne impune un ritm din ce în ce mai alert. «Festina lente» dictonul care te îndeamnă să ne grăbim încet va fi doar apanajul înțelepților. În rest, ai n-ai treabă, te grăbești. Ce faci? Mă grăbesc, vine, grăbit, răspunsul. Suntem de neoprit. Rulăm. Circulăm nonstop. Avem mania vitezei. Realitatea se accelerează, devine halucinantă. Distanțele se micșorează, noaptea-i mai scurtă, ziua pe terminate. Acum mânăci acum te culci”.

Veronica Anghelescu ne vorbește la obiect despre multiple fețe pe care le cunoaște muzica contemporană, direcții cu totul surprinzătoare, de la world music până la muzica spectrală. Despre second life în cultură, despre o cultură a artificialului, Cosmin Dragomir: „În urmă cu aproximativ unu doi ani, încep să apară bloggerii. Numiți jurnaliști independenți, free-lanceri, opinatori dezinhibați sau pur și simplu compilatori de știri și filmulețe gata scrise, respectiv regizate, aceștia au luat prim-planul. De aici până la abuz nu a fost decât un singur pas. Unul mic. Mic.mic.mic. cel mai mic. Sute, mii de inși care nu au altceva mai bun de făcut acasă, lăsați de hi5 și myspace s-au bulucit să își dea cu părerea despre țară, politică, evenimente, situații, contexte. Vocea poporului. Portavocele ilegală a societății civile”.

Dacă am început *Revista revistelor* cu un scandal, haideți să îl terminăm tot cu un scandal. Protagonisti? Desigur, ICR, Horia Roman Patapievici. Mai precis, Dani Rockhoff ne prezintă modul hotărât în care Herta Muller îl atacă în presa germană pe H.R. Patapievici. Motivul este delegarea sub egida ICR a „unor turnători la Academia de Vară” de la Berlin. Numele acestora: Sorin Antohi, Andrei Corbea Hoisie.

LecTop

starea de grație

Victor MITOCARU

(Pro)testul democratic

Nicio societate n-a fost atât de inventivă ca societatea capitalistă. Desigur, fiecare societate și-a creat mijloacele de susținere, de reprimare, de extindere. Inventivitatea în toate timpurile excelează, în special, în zona ținării sub control a urmărilor ce decurg din inegalitățile sociale. Într-un fel inegalitatea socială ar fi un factor de progres, de voie, de nevoie. Nemulțumirii, de regulă mai mulți dar mai lipsiți de apărare, se răzvrătesc, folosesc violența împotriva celor puțin și avantați, dar care dețin puterea și mijloacele de coerciție. Totuși, lupta îndârjită a nemulțumirilor creează o premisă a dezvoltării. Teoreticienii socialismului științific au nuanțat lucrurile, admitând nu doar existența claselor sociale ci însăși lupta de clasă ca motor al dezvoltării sociale. Protagonistul luptei este declarat proletariatul care va răsturna prin revoluție clasa dominantă, condus de partidul comunist, forța politică cea mai înaintată, conștientă de rolul său în destinul proletariatului. Marx și Engels încheie Manifestul Partidului Comunist, vorbind de „dobarora violentă a întregii orânduirii sociale” de către comuniști. Și chiar amenință: „Să tremure clasele dominante în fața unei Revoluții Comuniste”.

Și, într-adevăr, au avut de ce să tremure. Pentru că ajuns la

putere, proletariatul (prin partidul său) a instaurat într-o primă fază propria-i dictatură, de o duritate nemăintâlnită. Detenții, exterminări, teroare, fără multă discuție. Clasa „burghezo-moșierească” a fost complet anihilată, fizic și ideologic. Cultura a fost și ea bine scuturată de ideologia „burghezo-moșierească” și înghesuită pe făgașul prolet-cultismului. Intelectualitatea a cunoscut și ea exterminarea în închisori. Alături de acestea și în legătură cu ele s-a legiferat naționalizarea mijloacelor de producție. Proprietatea particulară a ajuns să fie nesemnificativă. Principala formă de proprietate a devenit cea de stat, socialistă. A urmat cooperativizarea agriculturii. Economia socialistă s-a caracterizat prin centralizare excesivă. Inițiativa particulară, atâta câtă a fost s-a integrat „dezvoltării planificate proporționale”, fiind împiedicată să se afirme și - nemotivată material. Se vorbea enorm de prezenta idealului, văzută ca „un real în devenire”, dar, totodată, predomina concepția materialist-dialectică și istorică și se susținea (în exclusivitate) ideea materialității lumii și vieții. Iluzia era aceea a participării totale a maselor la făurirea progresului, conștiențe de propriul destin și nu cumva dependente de vreo intervenție din afară, recte divină. Se exagera până la absurd

rolul multimilor și se neglija importanța inițiativei particulare. În aceeași măsură, s-a exagerat până la diformitate rolul liderului comunist, ca expresie strălucită a resurselor națiunii, descendent din fibra medulară a neamului, urmaș al marilor voievozi, genială întruchipare națională, vizionar al gândirii creatoare, personalitate de prim ordin a lumii contemporane.

În realitate, centralismul excesiv, coloșii industriali „pierderile planificate”, agricultura cooperativizată, formalismul adevizii într-o „unanimitate deplină” la o politică tot mai străină de viața reală începură să se clatine și, în cele din urmă, își dădură duhul, firește, nu chiar de la sine - ar fi fost prea de tot -, ci ajutate cu sânge rece. Adică să-i înfrunți de la obraz pe șnapanii finanței, lichidând datoria externă, nu însemna oare să-ți atragi o corectie energică?

Din păcate, pregătită să se producă „spontan”, schimbarea eliberă zăgazul libertății, șuvoiul acesteia dând buzna și măturând totul în cale. Ovațiile la unison și aplauzele bine controlate ale unui popor pașnic se transformă subit în peste 22 milioane de glasuri intempestive afirmându-se public, cerând imperios, constatând, impunând, reacționând, instaurând „dreptul sacru de a injura”, demitizând cu nonșalanță și

convocând religia să consfințească haosul și frenezia noilor instaurări. Dar în haosul tipetelor străzii, al cotrobăielilor prin birouri și sertare (seifuri?) inaccesibile până mai ieri, în viermuiala momentului victoriei, unii acționează la rece deși sunt și ei înfierbântați. Lasă-i să strige pe ăștia de afară, sunt liberi s-o facă până vor răguși de-a binelea, până se vor sătura de iluzia libertății; lasă-i beți de libertate; noi să fim treji și calculați.

Și începu organizarea societății: mai întâi se fură ordinar piese, ansamble, instalații, garduri, scânduri. Apoi, începură să apară ici și colo, ca niște creste de munți după potop, reperate și chiar limitele palide ale libertății. Se instaură (teoretic) statul de drept peste vidul legislativ. Începu hoția metodică, încă vulgară, pe urmă, ceva mai rafinată. Mai întâi, fu criticat mormanul de fiare vechi: moștenirea industriei comuniste. S-au păpat fondurile ce mai rămăseseră de la regimul de tristă amintire. S-au înapoiat fondurile sociale la așa-zii foști proprietari, care cotizaseră destul de substanțial. Bine, se va spune, dar capitalismul nu lucrează cu proprietarii? Nu constituiau oare un incipit aceste fonduri sociale? Naivitate! Capitalismul lucrează, bineînțeles, cu proprietari, dar cu aceia pe care-i selectează cei ce se ocupă de creșterea bebelușului capitalist. Dacă grămada de fier vechi își dovedea la vedere ineficiența economică, aceeași grămadă bucătălită și vândută mai pe după perdea aduse veniturii de-a dreptul uriașe noilor proprietari. Dar bine, Dumnezeule, pacă proprietarii era poporul... O fi fost cândva. Acum părțile sociale s-au împărțit depunătorilor. Gata cu pomana socialistă. Și în timp ce în capitalismul adevărat (nici acela nu chiar curat ca lacrima) omul de afaceri strânge respectivii bani în câteva zeci de ani, oamenii noștri de afaceri (unii dintre ei deveniți oameni politici) se pomeniră cu purcoiul de galbeni peste noapte. Să tot ai societate comunistă care să-ți lase moștenire o biată grămadă de fiare vechi: aur curat.

Se instaură de-a binelea democrația cu tot ce-i este caracteristic: Justiție oarbă, demagogie, întoarcere la popor, greve, luptă politică, proteste, protejarea mediului prin bărbierirea munților de pădurile seculare, discriminare (pozitivă uneori) și toate celelalte trucuri. Economia înflori și ea; mai ales, făcură progrese notabile firmele căpușă. Căpușarii se umplură de bani și-i depuseră în bănci străine, pe când căpșunarii, patrioți, ajutară la spoirea valutei în România, contribuind la creșterea în ritm accelerat a economiei.

Acum se instalează la treabă sociologii și alți teoreticieni. Aportul lor la explicarea resorturilor bunei funcționări și superiorității capitalismului este absolut necesar pentru simplul fapt că foarte multă lume trăiește la limita subzistenței. Ca și în comunism, unde câțiva o duceau bine iar restul, cei mulți, foarte greu, în capitalism inegalitățile sociale sunt tot mai evidente: un număr limitat de îmbogățiți, un număr covârșitor de pauperi. Ce-i de făcut? Nimic sau aproape nimic. Mai întâi de toate chiar Dumnezeu nu i-a făcut pe oameni egali. Unii dau societății mult, alții puțin și, prin urmare, repartitia venitului național nu poate încuraja egalitismul. În al doilea rând, sunt de vină guvernările adversarilor noștri. Vorba lui Sartre: „l'enfer, c'est les autres”. Invenția e teribilă deci. Mai întâi, libertatea: testul democrației este protestul. Ai dreptul să protestezi. Ai dreptul să critici. Ființa ta e foarte importantă... Cu puțin efort s-ar putea să fii luat în serios chiar de presă. Cu mai puțin noroc s-ar putea să nu te audă nimeni deoarece toți strigă. Democrația e parlamentară. Societatea democratică e locvace. Mai ales în preajma alegerilor. Dar cultivând cu asiduitate individualismul, societatea capitalistă te înconjoară cu singurătate, deși a creat instituții de asistență, deși funcționează societăți de binefacere, deși cutare acțiță se implică, deși un om de afaceri oferă etc., etc. Astea sunt cazuri particulare, invenții bine gândite, ca o reclamă de mare succes. Nicio societate n-a reușit până acum, o asemenea performanță: să-l îngreudească pe individ în propria lui libertate de acțiune. În al doilea rând: nihil sine pecunia. Se știe că fără bani nu reprezinti nimic. Iluzia e alta: că și tu poți fi miliardarul asemănător lui... etc. În al treilea rând: surăsul Giocondei e prețuit în bani. În al patrulea rând: pune-le gând rău ateilor, socoate-i oameni de nimic, nefolositori și periculoși. Dar demitizează-i pe Christos și pe Fecioara Maria. Transformă-i în depravati, personaje de romane comerciale. Vulgul va fi prins în capcană, iar tu te vei îmbogăți. În al cincilea rând: să faci din lumea iluziilor o lume mai credibilă decât cea reală. În ultimul rând: stimulează setea de proteste. Ah, libertate, desertațiune e numele tău! Și încă ceva: violență, multă, multă violență, alături de nerusinare și de degradarea relațiilor interumane.

• Marius Crăiță Mândră

CONSILIUL EDITORIAL

Gheorghe Antochi (Agricola Internațional), Constantin Avram (Consizo Serv), Mihai Banu (Agribac Com), Daniela Burlacu (B.R.D.-G.S.G. Grup Bacău), Ioan Chiriac (Rolex), Petru Cimpoeșu (Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național), Neculai Lupu (Universitatea „George Bacovia”), Gheorghe Popa (Centrul „G. Apostu”), Mircea Nicolae Rusu (Hydroconstrucția, Sucursala „Moldova” Bacău), dr. ing. Ioan Viziteu (Teletrans, Ag. Bacău).

Grecia

Alexis Stamatis

Aceleași triunghiuri

Am pășit ani de zile
pe cărări de ape, locuri deșelene
și peșteri de tot felul,
până-n cea din urmă zi a veacului,
și-am văzut trei păsări -
o rață sălbatică, o cucuvea și un
pescăruș -
adăposteau răsufierea mea
înghetată
în cel mai intim cotlon al sângelui lor;
în urmă li se deschideau munții
și-și vărsau apele în mare...

În față, un munte de gheață
ce strălucea impunător
deasupra triunghiului din pustie.

Deodată, printre cuvinte și tăcere,
s-a ridicat, cu un vuiet,
colosul submarin,
uriaș, cum devenea ori de câte ori
intra în legătură cu cele din afară -
și-atunci se-ntorceau de-a-ndoase-
lea fisurile ființei
luând chipul sufletului,
ștergând pecetea demonului,
cu solzii zbătându-se în apa sărată
și alunecând la fundul mării,
toate pecetluite tainic, de mii de ori,
de sângele strămoșilor,
până la cea mai neînsemnată piatră
de pe pleoape.

Atunci am băgat de seamă, la
temelia
pe care timpul o murdărise,
închis înăuntrul gheții,
un mic cerc roșu, care-mi semăna.
N-am îndrăznit să mă gândesc ce
era,
contemplam numai realitatea -
geometrie -
triunghiuri identice -
unul, al cerului,
celălalt, al morții.

Alexis Stamatis s-a născut la Atena în 1960.

A făcut studii de matematică și arhitectură la Universitatea din Atena.

Până în prezent, a publicat patru volume de poeme. Pentru cel de-al doilea volum, cu titlul „Arhitectura spațiilor lăuntrice”, a primit Marele premiu „Nikiforos Vretakos” din partea Primăriei Atenei.

În 1998 a participat la Festivalul de poezie de la Edinburgh (Scoția). Poemele sale au fost traduse în engleză și publicate în revista britanică „Modern Poetry in Translation”.

Alexis Stamatis este colaborator fidel al revistelor de literatură, artă și cultură. Marele poet Miltos Sahtouris aprecia opera lui Stamatis astfel: „E o poezie neobișnuită. Îl uimește pe cititor și asta o face încă și mai interesantă. În multe versiuni, combinația de cuvinte este surprinzătoare, chiar dacă, după părerea mea, acest aspect are repercursiuni asupra efectului estetic...”

„Un talent desăvârșit, cum rar mi-a fost dat să întâlnesc...” îl definește și filosoful Hristos Iannaras.

Prezentare și traducere
Sorina MUNTEANU

Cu neputință

dedicat lui Iorgo Himona

I.

Nu te gândi la nimic.
Doar privește-ți mâna -
pe care rodul a tăiat-o -
cum începe să scrie:

O fată singură într-o grădină
adună flori și deapănă un cântec.

„Când dorești cu ardoare ceva
și nu-ți pasă dacă-i adevărat,
atunci murim unul viața celuilalt,
trăim unul moartea celuilalt,
fericiți în această pierdere de timp”.

Îmi spusese:

„O lebădă s-a împotmolit în fântână.
Trag cu urechea s-o ascult -
cuvintele-i sunt artere întinse care se
sparg,
înăuntrul sângelui se face loc pentru
încă și mai mult sânge.
Nu există altă metodă decât tu însuși.
Cu forme puține și exacte,
să nu te desfete nimic
decât reconstituiriile generale și ușor
de recunoscut,
peisajele care curg și deschid.
Religia naturii este însăși ființa ei,
Prezentul veșnic care se acceptă pe
sine”.

„Plânsul ce a deschis lumea
nu ajunge s-o și închidă.
Țesătura viemului de mătase
este mai importantă decât însăși
capcana -
cei mai buni cad în capcană primii
și dispar.
Ceilalți își găsesc adăpost

înăuntrul mătășii viemului,
iau lecții acolo unde lumea își joacă
rolul
la suprafața rece a cavităților.
Și tu...
Toate cărțile se sfârșesc în colțul
buzelor tale
Și încep din nou când se sfârșește
sărutul,
însă nu-mi ești de ajuns; vreau să te-ating
și-i cu neputință”.

Chimia nopții a tălmăcit cuvintele
în spatele povestitorului.
Fata a dispărut.
A rămas singur povestitorul - și eroul
poate doar să acționeze, nu și să
sufere.

II.

Dau comandă de cuvinte din depozit-
tul trupului.
Să numesc - să sting - să regăsesc
lucrurile
nefiltrate și neamestecate.
Creez o formă și-apoi mă creează ea
pe mine.
Respiră în mine când cuget la ea.

Și îndată pricep că toată cugetarea
mea
nu-i decât un simplu accident,
un acord la care s-a ajuns doar din
greșeală.

„Suntem trecători”, îi spune orbul
împăratului nebun,
iar acesta răspunde:
„Cât de departe este sfârșitul
dacă nu vezi centrul vidului...
cu cât înveți, vidul se rărește și viața
deschide o porțiță -
și-n spate, un mărăcină vișiniu, cu o
gânganie de argint deasupra.

Trăiesc într-un secol îndoliat
și imposibil”.

S-a ridicat și s-a îndreptat spre
fereastră.
Afară ploua.

III.

Cineva a intrat în seara asta în suflet-
ul meu.

Avea ochi melancolici,
plini de durere,
și îi era frică de mare,
era scripitor de inteligent și curat la
suflet - mereu grăbit.

Dificilă ipoteză -
aceea cu timpul;
Cât de grea e lupta de la începutul
lumii...

Abandonez - un trup - fără de folos -
poate cineva, undeva, mă aude
și pentru acest cineva care nu există
mă las păgubaș.

Mulți morți - cadavre pe drumul
înghetăt

își lasă sufletele fisurate pe gheață
și deasupra se oglindesc sandalele -
însă tu cunoști această artă -
povestitor și erou; și scrii -
știi tu cum este când nu suntem în
lume
și-i cu neputință totul...

Negrul în somn

Timpul își soarbe puterea
Din palmele noastre,
Iar limba păstrează tăcerea.
Nu găsește nici cuvinte,
nici cuvânt, nici aluzie.

Negrul se ascunde în somn,
se ascunde în letargie,
timpul își spală clipele
și ațipește în micile noastre dorințe.

Doarme timpul înăuntrul obișnuinței,
în palatele de necuprins
ale memoriei.

Mâna a deschis cartea la întâmplare.
Ia, citește!
Nimic. Limba a amuțit.
A rămas negrul, îngust ca uitarea.
Fără șovăieli.

Inițiator al seriei noi: Radu CÂRNECI Redactor-șef: Carmen MIHALACHE
Ștefan RADU (secretar general de redacție)

Adrian JICU, Marius MANTA, Dan PERȘA, Violeta SAVU (corectură)

Contabilitate: Anișoara TOMA Culegere text: Niculina MOISĂ

• Revistă editată de Consiliul Județean Bacău • Redacția: Str. Căișilor nr. 7 • Tel/Fax: 0234-512497 • E-mail: ateneubc@gmail.com •
• Materialele nepublicate nu se restituie. • Tipărit la SC LETEA S.A. Bacău, str. Letea 17, tel.: 0234 572900 • ISSN 1221-5813 •
• Cititorii se pot abona prin RODIPET și, direct, la redacție. • Poziția în Catalogul Publicațiilor Interne RODIPET: P1938 •